

A – Razvoj in dejavnost Sodišča leta 2009

Vassilios Skouris, predsednik

V prvem delu letnega poročila so strnjeno opisane dejavnosti Sodišča Evropske unije leta 2009. Najprej je na kratko prikazan razvoj institucije v preteklem letu, pri čemer je poudarek na institucionalnih spremembah, ki so vplivale na Sodišče, in na spremembah njegove notranje organizacije in metod dela (oddelek 1). Sledi analiza statistike, ki se nanaša na razvoj obsega dela Sodišča in na povprečno trajanje postopkov (oddelek 2). Nato je tako kot vsako leto opisan poglobljen razvoj sodne prakse, razvrščene po področjih (oddelek 3).

1.1 Nedvomno je bil bistven dogodek, ki je vplival na institucionalno ureditev Sodišča leta 2009, začetek veljavnosti Lizbonske pogodbe. Ta je spremenila več določb o Sodišču v Pogodbi EU in Pogodbi ES. Nekatero od teh sprememb izhajajo iz opustitve strukture treh stebrov Evropske unije, iz posledičnega prenehanja Evropske skupnosti in iz pravne osebnosti, ki jo ima odslej Unija. Druge spremembe so bolj specifične in se nanašajo neposredno na Sodišče.

Če navedem le najpomembnejše, bi najprej poudaril, da se sodna institucija Unije od 1. decembra 2009 imenuje Sodišče Evropske unije. Kot prej je sestavljeno iz treh sodišč, ki se zdaj imenujejo Sodišče, Splošno sodišče in Sodišče za uslužbence.

Ustanovitev morebitnih drugih specializiranih sodišč je še vedno mogoča, vendar bo po začetku veljavnosti Lizbonske pogodbe potekala po rednem zakonodajnem postopku, in sicer po postopku soodločanja s kvalificirano večino, in ne več soglasno kot prej. Isto velja za spremembe Statuta Sodišča, razen za spremembe določb glede položaja sodnikov in generalnih pravobranilcev ter glede jezikovne ureditve Sodišča.

Pomembna sprememba se nanaša na postopek imenovanja članov Sodišča in Splošnega sodišča. Sodniki in generalni pravobranilci so po novem imenovani na konferenci predstavnikov vlad držav članic po posvetovanju z odborom, ki je pristojen podati mnenje o ustreznosti kandidatov za opravljanje nalog sodnika in generalnega pravobranilca Sodišča in Splošnega sodišča. Ta odbor sestavlja sedem oseb, izbranih med nekdanjimi člani obeh sodišč, člani najvišjih nacionalnih sodišč in priznanimi pravniki, od katerih enega predlaga Evropski parlament.

V zvezi s pristojnostmi Sodišča je treba navesti, da se te razširjajo na pravo Evropske unije, razen če Pogodbi ne določata drugače. Tako je Sodišče dobilo splošno pristojnost za predhodno odločanje na področju območja svobode, varnosti in pravice, ker strukture stebrov ni več in ker sta bila z Lizbonsko pogodbo črtana člena 35 EU in 68 ES, s katerima je bila omejena njegova pristojnost.

Na eni strani je pristojnost Sodišča za predhodno odločanje na področju policijskega in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah postala obvezna in ni več odvisna od izjave vsake države članice o priznanju te pristojnosti in določitvi nacionalnih sodišč, ki mu lahko predložijo zadeve. Vendar pa bo v skladu s prehodnimi določbami ta polna pristojnost začela veljati šele pet let po začetku veljavnosti Lizbonske pogodbe.

Na drugi strani lahko glede vizumov, azila, priseljevanja in drugih politik v zvezi z gibanjem oseb (zlasti glede pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah ter priznavanja in izvrševanja sodnih odločb) pri Sodišču odslej vložijo predlog za sprejetje predhodne odločbe vsa nacionalna sodišča – in ne več le najvišja – in Sodišče je po novem pristojno, da se izreče o ukrepih javnega reda v okviru čezmejnega nadzora.

Poleg tega je pomembno opozoriti, da je z začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe Listina o temeljnih pravicah Evropske unije postala zavezujoč zakonodajni akt in pridobila enako pravno veljavo kot Pogodbi¹. Nazadnje, na občutljivem področju skupne zunanje in varnostne politike (SZVP) je Sodišče izjemoma pristojno za nadzor nad razmejitvijo med pristojnostmi Unije in SZVP, katere uresničevanje ne sme ovirati izvajanja pristojnosti Unije niti pristojnosti institucij za izvajanje izključnih in deljenih pristojnosti Unije, ter za odločanje o ničnostnih tožbah zoper sklepe o določitvi omejevalnih ukrepov proti fizičnim ali pravnim osebam, ki jih sprejme Svet, na primer v okviru boja proti terorizmu (zamrznitev sredstev).

Lizbonska pogodba vsebuje tudi pomembne spremembe v zvezi s postopki pred sodišči Unije. Od najbolj bistvenih naj navedem na eni strani omilitev pogojev za dopustnost tožb, ki jih vložijo posamezniki zoper predpise institucij, organov, uradov in agencij Unije. Natančneje, fizične ali pravne osebe lahko odslej vložijo tožbo zoper predpis, če se ta nanje neposredno nanaša in ne potrebuje izvedbenih ukrepov. Tako jim ni več treba dokazati, da se ta vrsta akta nanje posamično nanaša.

Na drugi strani Lizbonska pogodba krepi mehanizem denarnih sankcij (pavšalni znesek in/ali denarna kazen) ob neizvršitvi sodbe, s katero je bila ugotovljena neizpolnitev obveznosti. Natančneje, Sodišču lahko odslej že v fazi prve sodbe, s katero je ugotovljena neizpolnitev obveznosti, naloži denarne sankcije, če država ni obvestila Komisije o nacionalnih ukrepih za prenos direktive.

1.2 Poleg sprememb, uvedenih z Lizbonsko pogodbo, je prav tako treba opozoriti na spremembo Poslovnika Sodišča z dne 13. januarja 2009 (UL L 24, str. 8). Nanaša se na člen 7(3) tega poslovnika, ki določa način izvolitve predsednika in predsednikov senatov. Ta določba je v prejšnji različici določala dva kroga glasovanja. Ob enakem številu glasov v drugem krogu je bil izvoljen starejši sodnik. Nova različica navedene določbe določa, da če noben sodnik ne dobi več kot polovice glasov sodnikov Sodišča, se izvede toliko krogov glasovanja, da se ta večina doseže.

2. Iz sodne statistike Sodišča za leto 2009 sta na splošno razvidni povečana produktivnost in ohranitev zadovoljive učinkovitosti z vidika trajanja postopkov. Poleg tega je treba poudariti stalno povečevanje števila predlogov za sprejetje predhodnih odločb, predloženih Sodišču.

Tako je Sodišče leta 2009 končalo 543 zadev (neto številka, upoštevajoč združitve), kar je zelo pomembno povečanje glede na prejšnje leto (495 končanih zadev leta 2008). V 377 od teh je odločilo s sodbo, v 165 pa s sklepom. Število razglašanih sodb leta 2009 je med največjimi v zgodovini Sodišča.

Na Sodišče je prispelo 561 novih zadev (ne glede na združitve zaradi medsebojne povezanosti), kar pomeni rahlo zmanjšanje glede na leto 2008 (592 vloženi zadevi). Vendar je treba poudariti, da je bilo predlogov za sprejetje predhodnih odločb, vloženih to leto, največ doslej (302 zadevi).

V zvezi s trajanjem postopkov so statistični podatki zelo dobri. Povprečno trajanje postopkov predhodnega odločanja je bilo 17,1 meseca, kar je skoraj toliko kot leta 2008 (16,8 meseca).

¹ Poleg tega člen 6(2) PEU določa, da „Unija pristopi k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ta pristop ne spreminja pristojnosti Unije, opredeljene v Pogodbah.“ Protokol št. 8 določa, da mora sporazum o pristopu zlasti določiti „posebne ureditve za možnost sodelovanja Unije v nadzornih telesih Evropske konvencije [in] potrebne mehanizme za zagotavljanje, da so postopki s strani držav nečlanic in posamezne tožbe naslovljeni ustrezno bodisi zoper države članice in/ali Unijo“. Ta pristop „ne vpliva na pristojnosti Unije in njenih institucij“.

Povprečno obravnavanje neposrednih tožb in pritožb pa je bilo 17,1 oziroma 15,4 meseca (16,9 in 18,4 meseca leta 2008).

Učinkovitost Sodišča pri obravnavanju zadev se je izboljšala zaradi reform delovnih metod, uvedenih v zadnjih letih, in tudi zaradi bolj razširjene uporabe različnih procesnih instrumentov, ki jih ima na voljo za pospešitev postopka v nekaterih zadevah (nujni postopek predhodnega odločanja, prednostno obravnavanje zadeve, hitri postopek, poenostavljeni postopek in možnost odločanja brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca).

Nujni postopek predhodnega odločanja je bil predlagan v treh zadevah, pristojni senat pa je ugotovil, da so bili pogoji iz člena 104b Poslovnika izpolnjeni v dveh. Ti zadevi sta se v povprečju končali v 2,5 meseca.

Predlog za obravnavanje po hitrem postopku je bil vložen v petih zadevah, vendar pogoji iz Poslovnika niso bili izpolnjeni v nobeni. V skladu s prakso, uvedeno leta 2004, predsednik Sodišča z obrazloženim sklepom ugodi predlogom za obravnavanje po hitrem postopku ali jih zavrne. Prednostno pa je bilo obravnavanih osem zadev.

Poleg tega je Sodišče pogosto odločalo po poenostavljenem postopku iz člena 104(3) Poslovnika, da bi odgovorilo na nekatera vprašanja, ki jih je prejelo v postopkih predhodnega odločanja. Na podlagi te določbe je bilo namreč s sklepom končanih 22 zadev.

Končno, Sodišče je pogosteje uporabilo možnost, ki jo ima na podlagi člena 20 Statuta, da odloči brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca, če zadeva ne načinja novega pravnega vprašanja. Leta 2009 je bilo tako brez sklepnih predlogov razglašenih okoli 52 % sodb (v primerjavi z 41 % leta 2008).

V zvezi s porazdelitvijo zadev različnim sestavam Sodišča naj navedem, da je veliki senat odločil v okoli 8 % zadev, senati petih sodnikov v 57 % zadev in senati treh sodnikov v približno 34 % zadev, končanih s sodbo leta 2009. V primerjavi s prejšnjim letom je mogoče ugotoviti zmanjšanje deleža zadev, ki jih je obravnaval veliki senat (14 % leta 2008), in povečanje deleža zadev, ki so jih obravnavali senati treh sodnikov (26 % leta 2008). Glede zadev, končanih s sklepom, želim navesti, da so 84 % teh zadev obravnavali senati treh sodnikov, 10 % senati petih sodnikov, v 6 % zadev pa je sklep sprejel predsednik.

Drugi podrobnejši statistični podatki za sodno leto 2009 so zbrani v točki C tega poročila.

Ustavna ali institucionalna vprašanja

V ponavljajočih se sporih o pravni podlagi v okviru prvega stebra je bilo izdanih več sodb, ki jih je treba navesti. Sodišče je v zadevi *Parlament proti Svetu* (sodba z dne 3. septembra 2009, C-166/07) presodilo, da morajo prispevki Skupnosti v Mednarodni sklad za Irsko temeljiti na dvojni pravni podlagi, in sicer na členih 159 ES in 308 ES. Zaradi uporabe te dvojne podlage mora zakonodajalec Skupnosti uskladiti različna zakonodajna postopka za sprejetje enega akta.

Sodišče je na začetku spomnilo, da mora v okviru sistema pristojnosti Skupnosti izbira pravne podlage akta temeljiti na objektivnih elementih, ki jih je mogoče sodno preizkusiti ter med katerimi sta zlasti cilj in vsebina zadevnega akta. Uporaba člena 308 ES za pravno podlago akta je upravičena le, če nobena druga določba Pogodbe institucijam Skupnosti ne daje potrebne pristojnosti za sprejetje zadevnega akta. Poleg tega sklicevanje na to določbo zahteva, da se predvideno ukrepanje nanaša na „delovanje skupnega trga“.

Sodišče je nato ugotovilo, da cilji Uredbe Sveta (ES) št. 1968/2006 o finančnih prispevkih Skupnosti v Mednarodni sklad za Irsko (2007–2010)² ustrezajo ciljem, ki jim sledi politika Skupnosti o ekonomski in socialni koheziji, ter da finančni prispevek Skupnosti v Sklad ne glede na zakonodajni okvir, v katerega se uvršča, spada med posebne dejavnosti, o katerih je mogoče, če se za uresničitev ciljev iz člena 158 ES izkažejo za potrebne zunaj strukturnih skladov, odločati v skladu s členom 159, tretji odstavek, ES. Vendar Skupnost niti na podlagi pravil glede sodelovanja med Skupnostjo in Skladom niti na podlagi pogojev in načinov plačila finančnega prispevka Skupnosti ne more prepričati, da Sklad tega prispevka ne bi uporabil za dejavnosti, ki kljub spoštovanju ciljev Sporazuma o Mednarodnem skladu za Irsko presegajo področje uporabe politike Skupnosti o ekonomski in socialni koheziji ali ki se vsaj ne izvajajo na podlagi meril, ki jih Skupnost uporablja v okviru te politike. Zakonodajalec Skupnosti je lahko torej upravičeno menil, da je paleta dejavnosti, financirana prek te uredbe, presegla področje uporabe politike Skupnosti o ekonomski in socialni koheziji. Toda člen 159 ES zajema zgolj avtonomne dejavnosti Skupnosti, ki se opravljajo na podlagi zakonodajnega okvira Skupnosti in katerih vsebina ne presega področja uporabe politike Skupnosti o ekonomski in socialni koheziji. Zato člen 159, tretji odstavek, ES sam po sebi Skupnosti v okoliščinah iz Uredbe št. 1968/2006 ne daje potrebne pristojnosti za sledenje ciljem politike Skupnosti o ekonomski in socialni koheziji prek finančnih prispevkov.

Vendar je cilj Uredbe št. 1968/2006 podpora dejavnostim mednarodne organizacije, ki sta jo ustanovili državi članici in katere namen je krepitev ekonomske in socialne kohezije. Kot izhaja iz členov 2 ES in 3(1)(k) ES, je krepitev ekonomske in socialne kohezije zunaj naslova XVII Pogodbe cilj Skupnosti. Poleg tega spada cilj navedene uredbe v okvir skupnega trga, ker naj bi vodil do gospodarskega napredka na manj razvitih območjih obeh držav članic in torej do boljšega delovanja skupnega trga.

Sodišče je na podlagi tega sklepalo, da bi zakonodajalec Skupnosti – ker Uredba št. 1968/2006 sledi ciljem iz členov 2 ES in 3(1)(k) ES ter naslova XVII Pogodbe, pri čemer pa na podlagi tega naslova samega Skupnost nima pristojnosti za njihovo uresničitev – moral člena 159, tretji odstavek, ES in 308 ES uporabiti skupaj ob spoštovanju zakonodajnih postopkov, ki sta v njiju predvidena, in sicer postopka iz člena 251 ES, imenovanega „sodločanje“, ter postopka soglasnega odločanja v okviru Sveta.

Še vedno v zvezi z določitvijo ustrezne pravne podlage v okviru prvega stebra je treba navesti zadevo *Komisija proti Parlamentu in Svetu* (sodba z dne 8. septembra 2009, C-411/06), v kateri je Sodišče odločalo v sporu glede pravne podlage za Uredbo (ES) št. 1013/2006 o pošiljkah odpadkov³. V tej sodbi je presodilo, da bi ta akt moral temeljiti le na členu 175(1) ES, ne pa na členih 133 ES in 175(1) ES, ker je imel le stranske učinke na skupno trgovinsko politiko.

V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča mora akt temeljiti na več ustreznih pravnih podlagah le izjemoma, če ima hkrati več ciljev ali delov, ki so neločljivo povezani, in če nobeden od teh ni drugotnega in posrednega pomena glede na druge. V obravnavani zadevi je Komisija menila, da je bila izbira dvojne pravne podlage nujna, ker navedena uredba zajema dva neločljiva dela, pri čemer eden spada v skupno trgovinsko politiko in drugi v varstvo okolja, in za nobenega ni mogoče šteti, da je drugotnega ali posrednega pomena glede na drugega.

Sodišče se s Komisijo ni strinjalo in je menilo, da je iz analize izpodbijane uredbe razvidno, da je tako glede cilja kot vsebine njen glavni namen varstvo zdravja ljudi in okolja pred morebitnimi

² Uredba Sveta (ES) št. 1968/2006 z dne 21. decembra 2006 (UL L 409, str. 81).

³ Uredba (ES) št. 1013/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2006 (UL L 190, str. 1).

škodljivimi učinki čezmejnih pošiljk odpadkov. Natančneje, ker postopek predhodne pisne prijave in soglasja jasno sledi cilju varstva okolja na področju pošiljk odpadkov med državami članicami in zato pravilno temelji na členu 175(1) ES, ne bi bilo dosledno šteti, da ima isti postopek – kadar velja za pošiljke odpadkov med državami članicami in tretjimi državami z istim ciljem varstva okolja – značilnosti instrumenta skupne trgovinske politike in da mora zato temeljiti na členu 133 ES. Ta sklep potrjuje analiza zakonodajnega okvira, v katerega spada ta uredba. Široka razlaga pojma skupne trgovinske politike ne more omajati trditve, da je Uredba št. 1013/2006 instrument, ki v glavnem spada v politiko varstva okolja. Tako lahko akt Skupnosti spada na to področje, čeprav je mogoče z ukrepi, ki so določeni v navedenem aktu, vplivati na trgovino. Akt Skupnosti namreč spada v izključno pristojnost na področju skupne trgovinske politike iz člena 133 Pogodbe, le če se posebej nanaša na mednarodno trgovino, tako da je v bistvenem namenjen spodbujanju, olajševanju ali urejanju mednarodne trgovine in ima neposredne in takojšne učinke na trgovino z zadevnimi proizvodi. V obravnavani zadevi očitno ne gre za tak primer. Cilj Uredbe št. 1013/2006 namreč ni opredeliti značilnosti, ki jih morajo imeti odpadki za prosti pretok na notranjem trgu ali v okviru trgovine s tretjimi državami, ampak dati na razpolago usklajen sistem postopkov, s katerimi je mogoče omejiti pretok odpadkov, da bi se zagotovilo varstvo okolja.

V zvezi s spori o tem, katera pravna podlaga iz katerega stebra je pravilna, je treba navesti zadevo *Irska proti Parlamentu in Svetu* (sodba z dne 10. februarja 2009, C-301/06). Sodišče je v tej zadevi presodilo, da bi bilo treba Direktivo 2006/24/ES o hrambi podatkov, pridobljenih ali obdelanih v zvezi z zagotavljanjem javno dostopnih elektronskih komunikacijskih storitev ali javnih komunikacijskih omrežij⁴ sprejeti na podlagi Pogodbe ES, saj gre predvsem za delovanje notranjega trga.

Zakonodajalec Skupnosti lahko namreč uporabi člen 95 ES zlasti ob razlikah med nacionalnimi ureditvami, če lahko take razlike ovirajo izvajanje temeljnih svoboščin ali izkrivljajo konkurenco in tako neposredno vplivajo na delovanje notranjega trga. Ugotovljeno je bilo, da so bile razlike med nacionalnimi predpisi, sprejetimi glede hrambe podatkov o elektronskih komunikacijah, take, da so neposredno vplivale na delovanje notranjega trga, in da je bilo predvidljivo, da se bo ta vpliv še povečal. V takem položaju je bilo upravičeno, da je zakonodajalec Skupnosti s sprejetjem usklajenih pravil sledil cilju zaščite dobrega delovanja notranjega trga.

Poleg tega je Sodišče poudarilo, da je ista direktiva spremenila določbe direktive o varstvu zasebnosti na področju elektronskih komunikacij, ki je temeljila na členu 95 ES. V teh okoliščinah navedena direktiva v delu, v katerem spreminja obstoječo direktivo, ki je del pravnega reda Skupnosti, ne more temeljiti na določbi Pogodbe EU, ne da bi bil kršen člen 47 EU.

Nazadnje je Sodišče ugotovilo, da Direktiva 2006/24 ureja postopke, ki so neodvisni od izvajanja vsakega morebitnega ukrepa v okviru policijskega in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah. S to direktivo niso usklajeni niti dostop pristojnih nacionalnih organov kazenskega pregona do podatkov niti uporaba in izmenjava teh podatkov med temi organi. Ti primeri, ki načeloma spadajo na področje, ki ga ureja naslov VI Pogodbe EU, so bili izključeni iz določb te direktive. Iz tega izhaja, da se vsebina Direktive 2006/24 v bistvu nanaša na dejavnosti ponudnikov storitev v zadevnem sektorju notranjega trga, s tem da mednje ne sodijo državne dejavnosti iz naslova VI Pogodbe EU. Glede na to vsebino je treba ugotoviti, da se navedena direktiva nanaša predvsem na delovanje notranjega trga.

⁴ Direktiva 2006/24/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. marca 2006, ki spreminja Direktivo 2002/58/ES (UL L 105, str. 54).

Čeprav je Sodišče splošna načela prava Skupnosti potrdilo že pred časom, so še vedno vir sodne prakse. V zadevi *Heinrich* (sodba z dne 10. marca 2009, C-345/06) je Sodišče poudarilo obseg nujne objave pravnih aktov ter tako potrdilo pomembnost načela pravne varnosti kot splošnega načela prava Skupnosti.

Potniku so zavrnili vkrcanje na letalo na letališču Dunaj Schwechat, ker so bili v njegovi ročni prtljagi predmeti, ki se na podlagi uredb Skupnosti štejejo za prepovedane. Uredba (ES) št. 2320/2002⁵ namreč prepoveduje, da bi bili na letalu nekateri predmeti, ki so na splošno določeni na seznamu, priloženem k uredbi. Izvajanje te uredbe je urejeno z Uredbo (ES) št. 622/2003⁶ in njeno prilogo, ki je bila spremenjena leta 2004 z Uredbo (ES) št. 68/2004⁷, vendar nikoli objavljena.

Zadevna oseba je zaradi te zavrnitve vkrcanja vložila tožbo, s katero je zahtevala razglasitev nezakonitosti ukrepov, sprejetih proti njej. Nacionalno sodišče je Sodišču predložilo vprašanje, ali so lahko uredbe ali njihovi deli pravno zavezujoči, tudi če niso bili objavljeni v Uradnem listu Evropske unije.

Sodišče je v sodbi najprej spomnilo, da je iz besedila člena 254(2) ES razvidno, da uredba Skupnosti ne more imeti pravnih učinkov, če ni bila objavljena v Uradnem listu Evropske unije. Nato je poudarilo, da akta institucije Skupnosti ni mogoče uveljavljati v razmerju do fizičnih in pravnih oseb v državi članici, dokler te nimajo možnosti, da se z njim seznanijo z uradno objavo v Uradnem listu. Ista načela veljajo za nacionalne ukrepe za izvajanje skupnostne ureditve.

V zvezi z obravnavanim primerom je Sodišče poudarilo, da je namen Uredbe (ES) št. 2320/2002 naložitev obveznosti posameznikom, saj na letalu prepoveduje nekatere predmete, ki so opredeljeni v prilogi k uredbi. Ker pa priloga k Uredbi (ES) št. 622/2003 ni bila objavljena, Sodišče ni moglo proučiti, ali se ta prav tako nanaša na seznam prepovedanih predmetov in je torej njen namen naložitev obveznosti posameznikom. Sodišče je dodalo, da te možnosti ni mogoče izključiti. Poleg tega je menilo, da seznam prepovedanih predmetov ne spada v nobeno kategorijo ukrepov in informacij, ki so opredeljeni kot tajni in zato niso objavljeni. Iz tega sledi, da če je bil navedeni seznam prepovedanih predmetov z Uredbo št. 622/2003 prilagojen, bi morala biti ta uredba zato nujno neveljavna. Sodišče je na podlagi tega odločilo, da priloga k Uredbi (ES) št. 622/2003 v delu, v katerem je njen namen naložitev obveznosti posameznikom, ni zavezujoča.

Sodišče je v zadevi *Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware proti Svetu* (sodba z dne 1. oktobra 2009, C-141/08 P), v kateri je odločalo o pritožbi, spomnilo na pomembnost upoštevanja pravice do obrambe in sankcioniralo kršitev te pravice v protidampinškem postopku.

Presoja se je med drugim nanašala na neupoštevanje desetdnevnega roka za predložitev dokončnih predlogov Komisije Svetu iz člena 20(5) Uredbe (ES) št. 384/96⁸. Sodišče je v sodbi najprej pojasnilo, da mora Komisija upoštevati ta rok, da bi imela podjetja, ki so bila obveščena o njeni nameri, da bo zvišala protidampinško dajatev glede na tisto iz prejšnjega obvestila,

⁵ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 2320/2002 z dne 16. decembra 2002 o določitvi skupnih pravil na področju varnosti civilnega letalstva (UL L 355, str. 1).

⁶ Uredba Komisije (ES) št. 622/2003 z dne 4. aprila 2003 o določitvi ukrepov za izvajanje skupnih osnovnih standardov za varnost letalstva (UL L 89, str. 9).

⁷ Uredba Komisije (ES) št. 68/2004 z dne 15. januarja 2004 o spremembi Uredbe (ES) št. 622/2003 o določitvi ukrepov za izvajanje skupnih osnovnih standardov za varnost letalstva (UL L 10, str. 14).

⁸ Uredba Sveta (ES) št. 384/96 z dne 22. decembra 1995 o zaščiti proti dumpinškemu uvozu iz držav, ki niso članice Evropske skupnosti (UL L 56, str. 1).

možnost predložiti pripombe. Nato je Sodišče spomnilo, da se zaradi neupoštevanja roka uredba, ki jo je sprejel Svet, lahko razglasi za nično samo, če obstaja možnost, da bi se upravni postopek zaradi te nepravilnosti končal drugače, tako da se je dejansko poseglo v pravico zadevnega podjetja do obrambe.

Za razglasitev ničnosti odločbe Komisije o zavrnitvi odobritve tržnogospodarske obravnave, ki je bila sprejeta ob neupoštevanju desetdnevnega roka, zadevnemu podjetju ni treba dokazati, da bi ta odločba imela drugačno vsebino, temveč le, da ta možnost ni v celoti izključena, ker bi lahko to podjetje bolje poskrbelo za svojo obrambo, če ne bi bilo postopkovne nepravilnosti. V zvezi z uporabo tega načela v obravnavanem primeru je Sodišče drugače od Splošnega sodišča menilo, da glede na dejstvo, da je Komisija že dvakrat spremenila stališče zaradi pripomb, ki so jih podale zainteresirane stranke, ni mogoče izključiti, da ga bo zaradi trditve, ki jih je navedlo zadevno podjetje, še enkrat. Zato je Sodišče razveljavilo sodbo Splošnega sodišča in razglasilo izpodbijano uredbo Sveta za nično.

Še vedno v zvezi s področjem splošnih načel prava Skupnosti je treba navesti, da Sodišče zavrača mnenje, da je načelo enakega obravnavanja delničarjev splošno načelo prava Skupnosti. Tako je v zadevi *Audiolux in drugi* (sodba z dne 15. oktobra 2009, C-101/08) presodilo, da pravo Skupnosti ne vsebuje splošnega pravnega načela, po katerem so manjšinski delničarji zaščiteni z obveznostjo večinskega delničarja, ki pridobi ali izvaja nadzor nad družbo, da jim ponudi odkup njihovih delnic pod istimi pogoji, kot so bili dogovorjeni ob pridobitvi deleža, zaradi katerega je pridobil ali okreplil nadzor. Po mnenju Sodišča zgolj okoliščina, da sekundarna zakonodaja Skupnosti vsebuje nekatere določbe, ki se nanašajo na zaščito manjšinskih delničarjev, sama po sebi ne zadostuje za ugotovitev, da obstaja splošno načelo prava Skupnosti, zlasti če je njihovo področje uporabe omejeno na natančno opredeljene in določene pravice. Poleg tega splošno načelo enakega obravnavanja kot tako ne more določiti niti posebne obveznosti večinskega delničarja v korist drugih delničarjev niti posebnega položaja, na katerega se ta obveznost nanaša. Prav tako ne more biti odločilno pri izbiri med različnimi mogočimi načini zaščite manjšinskih delničarjev. Po mnenju Sodišča tako obravnavanje predpostavlja zakonodajno izbiro, ki temelji na tehtanju zadevnih interesov in vnaprejšnji določitvi jasnih in podrobnih pravil, in ga ni mogoče izpeljati iz splošnega načela enakega obravnavanja. Splošna načela prava Skupnosti so namreč ustavne narave, medtem ko je navedeno obravnavanje podrobnejše in zahteva zakonodajno obravnavo, ki se na ravni Skupnosti opravi z aktom sekundarne zakonodaje.

Prepoved vsakršne diskriminacije glede na državljanstvo in njene posledice so bile proučene v neobičajnem postopkovnem okviru. Sodišče je moralo namreč v zadevi *ČEZ* (sodba z dne 27. oktobra 2009, C-115/08) presojati to načelo na področju uporabe Pogodbe ESAE.

Avstrijsko okrožno sodišče, pri katerem so lastniki zemljišč vložili tožbo za opustitev prepovedanih imisij zoper jedrsko elektrarno Temelin v Češki republiki, je vprašalo Sodišče, ali je treba v Avstriji v okviru take tožbe priznati dovoljenje, ki so ga izdali češki organi za obratovanje elektrarne, glede na to, da tako priznanje ni predvideno v avstrijski zakonodaji.

Sodišče je najprej ugotovilo, da spada industrijska dejavnost, ki jo opravlja elektrarna Temelin, na področje uporabe Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo (ESAE). Nato je poudarilo, da so podjetja, ki upravljajo napravo v drugi državi članici, običajno ustanovljena po pravu te države in da je njihov položaj primerljiv s položajem državljanov te države. Zato je treba različno obravnavanje v škodo naprav, za katere je bilo izdano upravno dovoljenje v državi, ki ni Republika Avstrija, šteti za različno obravnavanje glede na državljanstvo. Načelo prepovedi vsakršne diskriminacije glede na državljanstvo je namreč splošno načelo prava Skupnosti, ki se uporablja tudi v okviru Pogodbe ESAE. Različno obravnavanje Republike Avstrije v škodo jedrskih

naprav, za katere je bilo izdano upravno dovoljenje v drugi državi članici, je torej treba proučiti v okviru te pogodbe ESAE. Nato je Sodišče poudarilo, da diskriminacije glede na državljanstvo ni mogoče upravičiti s čisto gospodarskimi cilji, kot je varstvo interesov nacionalnih gospodarskih subjektov. Prav tako je ni mogoče upravičiti s ciljem varstva življenja, javnega zdravja, okolja ali lastninske pravice, saj obstaja okvir Skupnosti, ki zagotavlja to varstvo in v katerega deloma sodi to dovoljenje. Iz tega sledi, da Republika Avstrija ne bi mogla upravičiti diskriminacije v zvezi z upravnim dovoljenjem, izdanim v Češki republiki za obratovanje jedrske elektrarne Temelin.

Čeprav so bili pogoji za dopustnost ničnostnih tožb predmet obširne sodne prakse, je moralo Sodišče v združenih zadevah *Komisija proti Ente per le Ville Vesuviane* (sodba z dne 10. septembra 2009, C-445/07 P in C-455/07 P) na podlagi pritožb še enkrat presojeti pogoje za dopustnost tožb, ki jih vložijo organi na poddržavni ravni, ki jih zadeva dodelitev finančne pomoči.

Sodišče je najprej spomnilo, da lahko na podlagi člena 230, četrty odstavka, ES regionalna ali lokalna enota, če ima pravno osebnost na podlagi nacionalnega prava, vložiti tožbo zoper odločbo, ki so naslovljene nanjo, ali zoper odločbo, ki jo neposredno in posamično zadevajo, ter nato pojasnilo, da pogoj neposredne zadevnosti zahteva izpolnitev dveh kumulativnih meril, in sicer da ima izpodbijani ukrep Skupnosti neposredne učinke na pravni položaj posameznika in da naslovnikom, ki ga morajo izvesti, ne pušča nobene diskrecijske pravice.

V zvezi s tem je Sodišče drugače od Splošnega sodišča presodilo, da določitev – v odločbi o dodelitvi finančne pomoči Skupnosti – regionalne ali lokalne enote kot organa, odgovornega za izvedbo projekta Evropskega sklada za regionalni razvoj, ne pomeni, da je ta enota sama končni upravičenec do navedene pomoči. Prav tako je samo dejstvo, da so italijanski organi izrazili namero glede izterjave zneskov, ki jih je navedena regionalna ali lokalna enota neupravičeno prejela, izraz njihove avtonomne volje, ki obstaja mimo obveznosti iz prava Skupnosti v zvezi s tem, kar dokazuje diskrecijsko pravico zadevne države članice. Zato je Sodišče odločilo, da odločba Komisije zadevnega organa na poddržavni ravni ne zadeva neposredno in da lahko tako ta organ izpodbija zakonitost nacionalnih ukrepov za izvedbo akta Skupnosti le pri nacionalnem sodišču.

Sodišče je prav tako spomnilo na zahteve, ki izhajajo iz načela kontradiktornosti, ki velja za postopek pred sodiščem Skupnosti.

V zadevi *Komisija proti Irski in drugim* (sodba z dne 2. decembra 2009, C-89/08 P) je namreč presodilo, da to načelo na splošno ne podeljuje samo vsaki stranki v postopku pravico, da se seznanjajo z dokumenti in stališči, ki jih sodišču predloži njen nasprotnik, ter da o njih razpravlja, in ne nasprotuje samo temu, da odločba sodišča Skupnosti temelji na dejstvih ali dokumentih, za katere stranke – ali ena od njih – niso vedele in glede katerih zato niso mogle podati stališč, ampak pomeni tudi strankino pravico, da se seznanjajo s tožbenimi oziroma pritožbenimi razlogi, ki jih sodišče preizkusi po uradni dolžnosti in na katere namerava opreti svojo odločitev, ter da o njih razpravlja. Da bi se zadostilo zahtevam, ki se nanašajo na pravico do poštenega sojenja, je namreč pomembno, da stranke poznajo dejanske in pravne okoliščine, ki odločilno vplivajo na izid postopka, in da imajo možnost o njih kontradiktorno razpravljati. Zato sodišče Skupnosti svoje odločbe, razen v posebnih primerih, kot so poleg drugih tisti, ki jih določajo poslovnik sodišča Skupnosti, ne more opreti na tožbeni ali pritožbeni razlog, ki ga je preizkusilo po uradni dolžnosti – pa čeprav je to razlog javnega reda – in ki kot v obravnavanem primeru temelji na neobrazložitvi sporne odločbe, ne da bi stranke predhodno pozvalo, naj podajo svoja stališča o navedenem razlogu. Sodišče je pojasnilo, da je v podobnem kontekstu, in sicer v zvezi s členom 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP), že presodilo, da lahko glede na ta člen in na namen pravice vsake zadevne osebe do kontradiktornega postopka in pravičnega sojenja v smislu te določbe po uradni dolžnosti, na predlog generalnega pravobranilca

ali na predlog strank odredi ponovno odprtje ustnega postopka v skladu s členom 61 Poslovnika, kadar meni, da nima dovolj informacij ali da je o zadevi treba razsoditi na podlagi trditve, o kateri stranke niso razpravljale (glej sklep z dne 4. februarja 2000 v zadevi *Emesa Sugar*, C-17/98, Recueil, str. I-665, točke 8, 9 in 18, ter sodbo z dne 10. februarja 2000 v združenih zadevah *Deutsche Post*, C-270/97 in C-271/97, Recueil, str. I-929, točka 30). V obravnavani zadevi je po mnenju Sodišča iz spisa in iz obravnave pred Sodiščem razvidno, da je Splošno sodišče z izpodbijano sodbo razglasilo odločbo Komisije za nično na podlagi tožbenega razloga, ki ga je preizkusilo po uradni dolžnosti in ki se nanaša na kršitev člena 253 ES, ne da bi stranke predhodno, to je med pisnim ali ustnim postopkom, pozvalo, naj predstavijo svoja stališča o navedenem razlogu. S tem je Splošno sodišče kršilo načelo kontradiktornosti in tako škodovalo interesom Komisije. Sodišče je pojasnilo, kot je opozoril generalni pravobranilec, da čeprav je neobrazložitev akta Skupnosti napaka, ki je načeloma ni mogoče popraviti, ugotovitev te neobrazložitve vseeno temelji na presoji, pri kateri je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso upoštevati nekatere elemente. Takšna presoja je lahko predmet razprave, zlasti ko se ne nanaša na popoln neobstoj obrazložitve, temveč na obrazložitev natančno določenega vprašanja o dejanskem stanju in pravu. V obravnavanem primeru bi Komisija, če bi ji bila dana možnost predstaviti svoja stališča, lahko namreč navedla iste trditve, kot jih navaja v četrtem in petem pritožbenem razlogu te pritožbe.

V zvezi z obveznostmi, ki jih imajo države članice na podlagi prava Skupnosti, je Sodišče v zadevi *Danske Slagterier* (sodba z dne 24. marca 2009, C-445/06) spomnilo na načela v zvezi z nepogodbeno odgovornostjo držav članic za kršitev prava Skupnosti, pri čemer je pojasnilo in razložilo njihovo konkretno uporabo.

Glede uveljavljanja te odgovornosti je Sodišče spomnilo, da kadar ni ustrezne zakonodaje Skupnosti, mora država posledice škode, ki je posameznikom nastala s kršitvijo prava Skupnosti, odpraviti v okviru nacionalnih predpisov o odgovornosti, pri čemer pa morata biti v zvezi s pogoji – vključno z roki – določenimi z nacionalnimi zakonodajami na področju povrnitve škode, upoštevani načeli enakovrednosti in učinkovitosti. V zvezi s tem je že bilo odločeno, da je vnaprejšnja določitev razumnih prekluzivnih rokov za vložitev pravnih sredstev združljiva s pravom Skupnosti. Sodišče je dodalo, da mora biti poleg tega tak rok za zadevno osebo dovolj predvidljiv. Nacionalno sodišče je pristojno, da ob upoštevanju vseh elementov v zvezi s pravnim položajem in dejanskim stanjem v času nastanka dejstev preveri, ali je tako. Prav tako mora nacionalno sodišče preveriti, ali niso zaradi uporabe roka iz nacionalne zakonodaje po analogiji pogoji za odškodnino za škodo, ki je nastala posameznikom, ker je zadevna država članica kršila pravo Skupnosti, manj ugodni od tistih za odškodnino za podobno škodo na podlagi nacionalnega prava.

Sodišče je nato presojalo konkretno uporabo zastaralnega roka in odločilo, da pravo Skupnosti ne zahteva, da se zastaranje pretrga ali zadrži, če je Evropska komisija začela postopek zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 226 ES. Prav tako v primeru odškodninske tožbe zoper državo zaradi nepravilnega prenosa direktive, na katero se je nanašal obravnavani primer, pravo Skupnosti ne nasprotuje temu, da začne rok teči že od datuma nastanka prvih škodljivih posledic tega nepravilnega prenosa, pri čemer je mogoče pričakovati njegove nadaljnje škodljive posledice, čeprav je ta datum pred datumom pravnega prenosa te direktive.

Nazadnje je Sodišče glede ravnanja, ki se zahteva od oškodovanca, odločilo, da je s pravom Skupnosti združljiva nacionalna ureditev, v kateri je določeno, da posameznik ne more dobiti odškodnine za škodo, katere nastanka namenoma ali iz malomarnosti ni odvrnil z uporabo pravnega sredstva, če se lahko uporaba tega pravnega sredstva od oškodovanca razumno zahteva, pri čemer je predložitveno sodišče pristojno, da to preveri. Verjetnost, da bo nacionalno sodišče vložilo predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ali to, da je bila pri Sodišču

vložena tožba zaradi neizpolnitve obveznosti, sama po sebi nista zadosten razlog za sklep, da uporaba pravnega sredstva ni ustrežna.

V zvezi s pravom o zunanjih odnosih Skupnosti je treba navesti mnenje in tri zadeve.

Sodišče je v mnenju 1/08 z dne 30. novembra 2009 na predlog Komisije na podlagi člena 300(6) ES odločilo o vprašanjih, ali ima Evropska skupnost izključno pristojnost ali le deljeno pristojnost skupaj z državami članicami za sklepanje sporazumov, katerih namen je spremeniti liste specifičnih obvez Skupnosti in njenih držav članic na podlagi Splošnega sporazuma o trgovini s storitvami (GATS), z nekaterimi članicami Svetovne trgovinske organizacije (STO) in katera je ustrezna pravna podlaga, ki jo je treba uporabiti pri sklepanju teh sporazumov.

V obravnavanem primeru je bilo zaradi širitev v letih 1995 in 2004 nujno oblikovanje nove liste z vključenimi trinajstimi novimi državami članicami, ki so do takrat imele svoje liste obvez v okviru GATS. Da bi se združile liste trinajstih novih držav članic z aktualno listo Skupnosti in njenih držav članic, je Komisija 28. maja 2004 sporočila listo sprememb in odstopov od obvez. Na podlagi člena XXI GATS pa so spremembe list obvez sprožile zahteve po kompenzaciji v korist članic STO, ki so bile prizadete z različnimi spremembami list zaradi združitve. Sodišče je najprej spomnilo, da je izbira ustrezne pravne podlage pomembna z ustavnopravnega vidika. Ker ima Skupnost namreč le pristojnosti, ki so ji bile dodeljene, mora sporazum, ki ga namerava skleniti, opreti na neko določbo Pogodbe, s katero je pooblaščen, da ta akt odobri. Proučilo je torej pristojnost Skupnosti za sklepanje zadevnih sporazumov in mogoče pravne podlage za to, saj sta ti vprašanji neločljivo povezani. Sodišče je po proučitvi člena 133(1), (5) in (6) ES sklenilo, da spadajo sporazumi s prizadetimi članicami STO v deljeno pristojnost Evropske skupnosti in držav članic. V zvezi z ustrezno pravno podlago je pojasnilo, da sklop „prevoz“, ki ga vsebujejo zadevni sporazumi, spada v skladu s členom 133(6), tretji pododstavek, ES na področje prometne politike, in ne na področje skupne trgovinske politike. Nazadnje je Sodišče na podlagi analize sklepalo, da mora akt Skupnosti o sklenitvi navedenih sporazumov temeljiti tako na členu 133(1), (5) in (6), drugi pododstavek, ES kot na členih 71 ES in 80(2) ES v povezavi s členom 300(2) in (3), prvi pododstavek, ES.

Sodišče je v okviru postopka zaradi neizpolnitve obveznosti, ki ga je začela Komisija, v zadevah *Komisija proti Avstriji* in *Komisija proti Švedski* (sodbi z dne 3. marca 2009, C-205/06 in C-249/06) ugotovilo, da Kraljevina Švedska in Republika Avstrija s tem, da nista sprejeli ustreznih ukrepov za odpravo nezdržljivosti med njunimi obveznostmi iz prava Skupnosti in določbami na področju prenosa kapitala, vsebovanimi v sporazumih o naložbah, ki sta jih sklenili z nekaterimi tretjimi državami, nista izpolnili obveznosti iz člena 307, drugi odstavek, ES. V obravnavanih primerih so različni zadevni sporazumi o naložbah vsebovali določbe, ki so zagotavljale prosti prenos plačil v zvezi z naložbo v konvertibilni valuti. Ti sporazumi so bili v tem delu v skladu z besedilom člena 56(1) ES, ki prepoveduje vse omejitve pretoka kapitala in plačil med državami članicami ter med državami članicami in tretjimi državami. Vendar je Svet na podlagi določb členov 57(2) ES, 59 ES in 60(1) ES pristojen, da v natančno določenih primerih omeji pretok kapitala in plačil med državami članicami in tretjimi državami. Sodišče je najprej ugotovilo, da je za zagotovitev polnega učinka navedenih določb potrebno, da je ukrepe, ki omejujejo prosti pretok kapitala – če jih je sprejel Svet – mogoče takoj uporabiti v zvezi z državami, na katere se nanašajo in med katerimi so lahko tiste, ki so podpisale enega od spornih sporazumov s Kraljevino Švedsko in Republiko Avstrijo. Te pristojnosti Sveta – in sicer enostransko sprejetje omejevalnih ukrepov glede tretjih držav na področju, ki je enako področju, ki je urejeno s predhodno sklenjenim sporazumom med državo članico in tretjo državo, ali je s takim področjem povezano – razkrijejo nezdržljivost z navedenim sporazumom, prvič, če ta ne vsebuje določbe, na podlagi katere bi zadevna država članica lahko izvrševala svoje pravice in izpolnjevala svoje obveznosti kot članica Skupnosti, in, drugič, če tega ne omogoča niti noben mehanizem mednarodnega prava. Sodišče je prav tako

pojasnilo, da je čas, ki ga zahtevajo mednarodna pogajanja in je potreben za ponovno razpravo o zadevnih sporazumih, sam po sebi nezdržljiv s polnim učinkom teh ukrepov. Možnost uporabe drugih mednarodnopravnih ukrepov, kakršna je začasna prekinitve izvajanja sporazuma ali celo odpoved zadevnih sporazumov oziroma nekaterih njihovih določb, je preveč negotova za zagotovitev učinkovite uporabe ukrepov, ki jih je sprejel Svet.

Sodišče je v zadevi *Soysal in Savatli* (sodba z dne 19. februarja 2009, C-228/06) presojalo klavzulo „standstill“ iz člena 41(1) Dodatnega protokola k Sporazumu o pridružitvi EGS-Turčija⁹. V skladu s to klavzulo pogodbenici od začetka veljavnosti navedenega protokola medsebojno ne smeta uvajati novih omejitev za svobodo ustanavljanja in svobodo opravljanja storitev.

Obravnavani primer se je nanašal na turška državljana, ki sta nameravala na ozemlju države članice izvrševati pravico svobodnega opravljanja storitev na podlagi navedenega sporazuma o pridružitvi. Sodišče je najprej opozorilo, da ima ta določba, ki je jasna, natančna in brezpogojna, neposredni učinek. Nato je zadevno določbo razložilo tako, da ta od začetka veljavnosti Dodatnega protokola k Sporazumu o pridružitvi EGS-Turčija v zvezi z zadevno državo članico prepoveduje uvedbo obveznosti vizuma, da bi se turškemu državljanom dovolil vstop na ozemlje države članice zaradi opravljanja storitev na tem ozemlju za podjetje s sedežem v Turčiji, ker se takšen vizum na ta dan ni zahteval.

Po mnenju Sodišča o tej ugotovitvi ni mogoče dvomiti zaradi okoliščine, da navedena omejitev izhaja iz nacionalnega predpisa za izvajanje določbe Skupnosti iz sekundarne zakonodaje, ker so mednarodni sporazumi, ki jih je sklenila Skupnost, hierarhično nad akti sekundarne zakonodaje Skupnosti.

Evropsko državljanstvo

Zadeva *Rüffler* (sodba z dne 23. aprila 2009, C-544/07) je dober primer uporabe pravice državljanov Unije do gibanja in prebivanja.

Nekdanji nemški delavec U. Rüffler, ki se je po upokojitvi nastanil na Poljskem, prejema v Nemčiji dve pokojnini, od katerih je ena obdavčena v tej državi članici, druga pa na poljskem ozemlju. U. Rüffler je poljski davčni upravi predlagal, naj mu od dohodnine, za plačilo katere je zavezan na Poljskem, odbije znesek prispevkov za zdravstveno zavarovanje, ki jih je plačal v Nemčiji. Ta predlog je bil zavrnjen, ker poljska zakonodaja določa, da se lahko od dohodnine odbijejo le prispevki, plačani poljskemu nosilcu zdravstvenega zavarovanja. Zadeva je bila predložena nacionalnemu sodišču in nato še sodišču Skupnosti.

Sodišče je drugače od tožeče stranke in predložitvenega sodišča, ki sta svoje trditve oprla na člena 12 ES in 39 ES, najprej izključilo uporabo člena 39 ES, ker se lahko uporablja le za zaposlene delavce ali iskalce zaposlitve. Vendar pa se lahko U. Rüffler opre na svoj status državljana Unije in torej na svojo pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, kot jo določa člen 18 ES. Sodišče je zato proučilo skladnost poljskega davčnega sistema s tem členom in odločilo, da je v delu, v katerem je pridobitev davčne ugodnosti na podlagi prispevkov odvisna od tega, da so bili ti plačani poljskemu nosilcu zdravstvenega zavarovanja, in se zavezancem, ki so plačali prispevke nosilcu iz druge države članice, ta ugodnost ne prizna, poljska ureditev v škodo zavezancev, ki so izvrševali pravico do prostega gibanja, tako da so zapustili državo članico, v kateri so opravljali

⁹ Dodatni protokol, ki je bil podpisan 23. novembra 1970 v Bruslju ter sprejet, odobren in potrjen v imenu Skupnosti z Uredbo Sveta (EGS) št. 2760/72 z dne 19. decembra 1972 (UL L 293, str. 1).

vso svojo poklicno dejavnost, da bi se nastanili na Poljskem. Taka omejitev pravice do zmanjšanja dohodnine je omejitev svobode gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki ni objektivno utemeljena.

Prosti pretok blaga

S tega področja je treba navesti tri zadeve, ki kažejo, kako težko je opredeliti obseg pojma ukrepa z enakim učinkom.

Sodišče je v zadevi *Komisija proti Italiji* (sodba z dne 10. februarja 2009, C-110/05), potem ko je ponovno odprlo ustni postopek, odločalo o tožbi Komisije, v kateri je ta Sodišču predlagala, naj ugotovi, da Italijanska republika s tem, da je prepovedala, da mopedi, motorna kolesa, trikolesa in štirikolesa vlečejo priklopnik, ni izpolnila obveznosti iz člena 28 ES. Po mnenju Sodišča država članica, ki zaradi zagotavljanja varnosti v cestnem prometu prepove, da taka vozila vlečejo priklopnik, ki je za to posebej zasnovan in zakonito proizveden ter tržen v drugih državah članicah, ne krši obveznosti iz navedenega člena. Sodišče je pojasnilo, da taka prepoved sicer pomeni ukrep z enakim učinkom, kot so količinske omejitve pri uvozu, ki je prepovedan z navedenim členom, ker je njegov učinek oviranje dostopa do zadevnega trga za priklopnike, ki so posebej zasnovani za motorna kolesa, saj znatno vpliva na ravnanje uporabnikov in preprečuje povpraševanje po takih priklopnikih na tem trgu. Vendar pa je treba navedeno prepoved v obravnavanem primeru šteti za utemeljeno z razlogi zagotavljanja varnosti v cestnem prometu. Čeprav mora država članica, ki se sklicuje na nujno zahtevo za utemeljitev ovire za prosti pretok blaga, dokazati, da je njena ureditev ustrezna in nujna za doseg legitirnega cilja, ki mu sledi, pa to dokazno breme ne more biti takšno, da bi se od te države članice zahtevalo, naj pozitivno dokaže, da tega cilja v enakih razmerah ne bi bilo mogoče izpolniti z nobenim drugim ukrepom, ki si ga je mogoče predstavljati. Namreč – čeprav ni izključeno, da se z drugačnimi ukrepi od zadevne prepovedi lahko zagotovi neka raven varnosti v cestnem prometu za uporabo motornega kolesa in priklopnika skupaj – državam članicam ni mogoče odreči možnosti, da uresničijo cilj, kot je varnost v cestnem prometu, z uvedbo splošnih in preprostih pravil, ki bi jih vozniki zlahka razumeli in uporabljali, pristojni organi pa bi jih preprosto upravljali in nadzorovali.

Sodba z dne 30. aprila 2009 v zadevi *Fachverband des Buch- und Medienwirtschaft* (C-531/07) se nanaša na avstrijsko ureditev zavezujočih cen knjig v nemškem jeziku, ki določa, da mora založnik ali uvoznik določiti in objaviti maloprodajno ceno ter da uvoznik ne sme določiti cene, ki bi bila nižja od maloprodajne cene, ki jo je določil ali priporočil založnik za državo založbe in ki je zmanjšana za v njej vsebovani davek na dodano vrednost. Sodišče je menilo, da čeprav se avstrijska zakonodaja nanaša na načine prodaje knjig, pa z določitvijo obveznosti za uvoznike, da ne smejo določiti nižje cene od tiste v državi založbe, ne vpliva enako na prodajo nacionalnih knjig in na prodajo knjig iz drugih držav članic. Sodišče je pojasnilo, da zadevna ureditev določa manj ugodno obravnavanje za knjige v nemškem jeziku iz drugih držav članic kot za nacionalne knjige, saj je avstrijskim uvoznikom in tujim založnikom onemogočeno določanje minimalnih maloprodajnih cen glede na značilnosti uvoznega trga, avstrijski založniki pa lahko za svoje proizvode prosto določijo take minimalne maloprodajne cene na nacionalnem trgu. Taka zakonodaja je po mnenju Sodišča omejitev za prosti pretok blaga. Sodišče je poleg tega ugotovilo, da taka omejitev ni utemeljena. Poudarilo je namreč, da je varstvo knjig kot kulturnih dobrin mogoče šteti za nujno zahtevo v splošnem interesu, ki lahko utemelji ukrepe, ki omejujejo prosti pretok blaga, če so taki ukrepi primerni za doseganje določenega cilja in ne presega tega, kar je nujno za njegovo doseganje. V obravnavanem primeru pa se je lahko cilj varstva knjig kot kulturnih dobrin dosegel z manj omejevalnimi ukrepi za uvoznika, na primer s tem, da se njemu ali tujemu založniku dopusti, da določi prodajno ceno za avstrijski trg ob upoštevanju značilnosti tega trga. Zato je Sodišče presodilo, da avstrijska ureditev, ki uvoznikom knjig v nemškem jeziku prepoveduje, da določijo

ceno, ki je nižja od maloprodajne cene, ki jo je določil ali priporočil založnik v državi založbe, pomeni oviro za prosti pretok blaga, ki je ni mogoče utemeljiti na podlagi prava Skupnosti.

V zadevi *Mickelsson in Roos* (sodba z dne 4. junija 2009, C-142/05) je bilo Sodišču postavljeno vprašanje o združljivosti švedske ureditve, ki prepoveduje uporabo – razen na nekaterih območjih – nekaterih vrst vodnih skuterjev, to je „plovilo dolžine manj kot 4 m, ki [...] uporablja motor z notranjim zgorevanjem, katerega primarni vir pogona je vodna turbina, in [...] ki je bilo načrtovano tako, da ga upravlja oseba ali osebe, ki sedijo, stojijo ali klečijo na trupu, in ne v njem“, s členoma 28 ES in 30 ES. Po mnenju Sodišča navedena člena ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki zaradi varstva okolja prepoveduje uporabo takih vodnih skuterjev zunaj določenih plovnih poti, če morajo pristojni nacionalni organi sprejeti predvidene izvedbene ukrepe, da določijo vodne površine zunaj javnih plovnih poti, kjer se smejo uporabljati vodni skuterji, če so ti organi dejansko izvrševali pristojnost, ki jim je bila glede tega podeljena, in določili vodne površine, ki izpolnjujejo pogoje iz nacionalne ureditve, in, nazadnje, če so bili ti ukrepi sprejeti v razumnem roku po začetku veljavnosti te ureditve. Če bi bila sicer zaradi nacionalnih pravil za določitev voda in plovnih poti uporabnikom teh vodnih skuterjev prepovedana zanje značilna uporaba ali bi se njihova uporaba precej zmanjšala, kar mora preveriti predložitveno sodišče, bi lahko taka pravila bistveno vplivala na ravnanje potrošnikov, ki bi se za nakup zadevnega proizvoda le omejeno zanimali, ker vedo, da taka ureditev zelo omejuje dovoljeno uporabo. Učinek takih pravil bi bil tako omejevanje dostopa teh proizvodov do zadevnega nacionalnega trga in ta pravila bi zato pomenila ukrep z enakim učinkom, kot ga imajo količinske omejitve pri uvozu, ki je prepovedan s členom 28 ES. Vendar je lahko taka ureditev po mnenju Sodišča utemeljena s ciljem varstva okolja, če so izpolnjeni zgoraj navedeni pogoji. Ker sta namreč omejitve ali prepoved uporabe vodnih skuterjev ukrepa, ki lahko zagotavljata varstvo okolja, morajo nacionalni organi, da bi se nacionalna ureditev lahko štela za utemeljeno, še dokazati, da njeni omejujoči učinki na prosti pretok blaga ne presega tega, kar je nujno potrebno, da se navedeni cilj doseže. Čeprav ni izključeno, da se lahko zagotovi neka raven varstva okolja z drugačnimi ukrepi od zadevne prepovedi, pa državam članicam ni mogoče odreči možnosti, da uresničijo cilj, kot je varstvo okolja, z uvedbo splošnih pravil, ki so nujna zaradi zemljepisnih posebnosti zadevne države članice in ki bi jih nacionalni organi preprosto upravljali in nadzorovali. Ker pa besedilo nacionalne ureditve samo dopušča domnevo, da je mogoče na vodnih površinah, ki jih je tako treba določiti z izvedbenimi ukrepi, vodne skuterje uporabljati, ne da bi to povzročilo tveganje ali škodo, ki se šteje za nesprejemljivo za okolje, bi torej splošna prepoved uporabe takih proizvodov zunaj javnih plovnih poti pomenila ukrep, ki presega to, kar je nujno potrebno za dosego cilja varstva okolja. Poleg tega, če bi moralo predložitveno sodišče ugotoviti, da so bili izvedbeni ukrepi sprejeti v razumnem roku, vendar po nastanku dejstev v glavni stvari, in da kot plovne vodne površine določajo vode, v katerih sta obdolženca v postopku v glavni stvari vozila vodna skuterja, zaradi česar se ju kazensko preganja, zato da bi nacionalni ukrep ostal sorazmeren in utemeljen glede na cilj varstva okolja, je treba dovoliti, da se ta obdolženca sklicujeta na to določitev, kar poleg tega narekuje tudi splošno načelo prava Skupnosti o retroaktivni uporabi – odvisno od primera – najugodnejšega kazenskega zakona in najmilejše kazni.

Kmetijstvo

Število sporov s kmetijskega področja se že več let zmanjšuje in ta trend se je potrdil tudi v letu 2009.

Navedena bo torej le zadeva *Budějovický Budvar* (sodba z dne 8. septembra 2009, C-478/07), ki se nanaša na vprašanje zaščite imena „BUD“ kot označbe porekla. Namen Uredbe Sveta z dne

20. marca 2006 o zaščiti geografskih označb in označb porekla za kmetijske proizvode in živila¹⁰ je zagotavljati potrošnikom, da imajo kmetijski proizvodi, označeni z geografsko označbo, registrirano na podlagi te uredbe, zaradi svojega izvora z določenega geografskega območja nekatere posebne značilnosti in zato zaradi svojega geografskega izvora jamčijo kakovost. Označbe porekla in tako imenovane „kvalificirane“ geografske označbe so zaščitene, če izpolnjujejo pogoje iz te uredbe. Nasprotno pa ta uredba ne velja za tako imenovane „preproste“ geografske označbe, to je tiste, ki ne zahtevajo, da imajo proizvodi posebnost ali sloves, povezan s krajem izvora. Vendar je lahko zaščita take preproste označbe geografskega izvora s strani države članice, ki lahko omejuje prosti pretok blaga, pod nekaterimi pogoji utemeljena z vidika prava Skupnosti. V obravnavanem primeru je češka pivovarna pri gospodarskem sodišču na Dunaju začela postopek, da bi se dunajskemu distributerju pijač prepovedalo trženje piva, proizvedenega v pivovarni s sedežem v Združenih državah Amerike, pod znamko American Bud, ker naj bi bila uporaba te označbe za pivo z izvorom iz države, ki ni Češka republika, v nasprotju z določbami dvostranske konvencije, ki sta jo leta 1976 sklenili Avstrija in nekdanja Češkoslovaška socialistična republika. Ime „Bud“ naj bi bilo v skladu s to konvencijo zaščiteni ime, ki naj bi se zato uporabljalo izključno za češke proizvode. Sodišče, ki mu je dunajsko sodišče predložilo vprašanje, pod katerimi pogoji se lahko na podlagi navedene dvostranske konvencije zaščiti ime „Bud“ za pivo, proizvedeno v Češki republiki, je poudarilo, da bi lahko bilo ime „Bud“ preprosta in posredna označba geografskega izvora ali z drugimi besedami ime, za katero ne obstaja neposredna povezava med posebno kakovostjo, slovesom ali drugo značilnostjo proizvoda na eni strani in njegovim posebnim geografskim poreklom na drugi in ki poleg tega samo po sebi ni geografsko ime, vendar ki vsaj lahko seznanja potrošnika s tem, da proizvod, ki ga označuje, izvira iz določenega kraja, regije ali države. Če bi gospodarsko sodišče opredelilo ime „Bud“ kot preprosto označbo geografskega porekla, bi moralo proučiti, ali ime „Bud“ glede na dejanske okoliščine in pojmovanje v Češki republiki vsaj lahko seznanja potrošnika s tem, da proizvod, ki ga označuje, izvira iz regije ali kraja na ozemlju te države članice, in ali ni postalo v tej državi članici generično. V teh okoliščinah pravo Skupnosti ne nasprotuje nacionalni zaščiti take preproste označbe geografskega izvora niti razširitvi te zaščite na ozemlje druge države članice z dvostransko pogodbo. Vendar je po mnenju gospodarskega sodišča treba ime „Bud“ prej opredeliti kot označbo porekla, ki se uporablja za proizvode, katerih posebnosti so posledica naravnih in človeških dejavnikov, povezanih z njihovim krajem izvora. Tako je gospodarsko sodišče želelo izvedeti, ali uredba Skupnosti o zaščiti geografskih označb nasprotuje zaščiti označbe porekla „Bud“, katere registracija se ni zahtevala v skladu s to uredbo. Ob pristopu k Evropski uniji naj bi Češka republika zahtevala zaščito Skupnosti le za tri označbe izvora za pivo, proizvedeno v Čeških Budjejevicah, in sicer „Budějovické pivo“, „Českobudějovické pivo“ in „Budějovický měšťanský“, ki označuje močnejše pivo z imenom „Bud Super Strong“. Po mnenju Sodišča je uredba o zaščiti geografskih označb in označb porekla izčrpana, tako da nasprotuje uporabi sistema zaščite, določenega s pogodbami, ki zavezujejo državi članici, kakršni sta zadevni dvostranski pogodbi, ki imenu, ki je v skladu s pravom države članice priznana kot označba porekla, daje zaščito v drugi državi članici, v kateri se ta zaščita dejansko zahteva, čeprav na podlagi navedene uredbe ni bila vložena nobena vloga za registracijo te označbe porekla.

Prosto gibanje oseb ter prosti pretok storitev in kapitala

Tudi to leto je Sodišče izdalo številne sodbe v zvezi z uporabo načel prostega pretoka v skupnostni ureditvi in omejitvami, ki jih določajo nekatere nacionalne ureditve za svoboščine o prostem pretoku. Več zadev se hkrati nanaša na izvajanje več svoboščin, zaradi česar bo to področje predstavljeno po svoboščinah, in ne po sodbah.

¹⁰ Uredba Sveta (ES) št. 510/2006 z dne 20. marca 2006 o zaščiti geografskih označb in označb porekla za kmetijske proizvode in živila (UL L 93, str. 12).

Na področju svobode ustanavljanja in prostega gibanja delavcev je treba navesti zadevo *Consiglio Nazionale degli Ingegneri* (sodba z dne 29. januarja 2009, C-311/06), ki se nanaša na razlago Direktive Sveta z dne 21. decembra 1988 o splošnem sistemu priznavanja visokošolskih diplom, pridobljenih s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem, ki traja najmanj tri leta (89/48/EGS)¹¹. Vprašanji za predhodno odločanje, predloženi Sodišču, sta se natančneje nanašali na možnost, da se imetnik potrdila o priznanju diplome, ki ga je izdal organ druge države članice in ne potrjuje nobenega izobraževanja v okviru izobraževalnega sistema te države članice niti ne temelji na izpitu ali na poklicnih izkušnjah, pridobljenih v tej državi članici, sklicuje na določbe navedene direktive, da bi imel dostop do poklica, ki je reguliran v državi članici gostiteljici. Sodišče je odgovorilo nikalno, saj je presodilo, da dokazilo o poklicnih kvalifikacijah ne more biti enakovredno „diplomi“ v smislu te direktive, razen če so bile kvalifikacije v celoti ali deloma pridobljene v okviru izobraževalnega sistema države članice, ki je izdala zadevno dokazilo. Poleg tega dokazilo olajšuje dostop do poklica, če dokazuje dodatne kvalifikacije. Če bi se osebi, ki je pridobila zgolj dokazilo, izdano v državi članici izvora, ki samo po sebi ne daje dostopa do reguliranega poklica, vseeno omogočil dostop do tega poklica, ne da bi potrdilo o priznanju, izdano v drugi državi članici, potrjevalo pridobitev dodatnih kvalifikacij ali poklicnih izkušenj, bi bilo to po mnenju Sodišča v nasprotju z načelom, da si države članice pridržujejo pravico do določitve minimalne stopnje potrebne izobrazbe, da se zagotovi kakovost storitev na njihovih ozemljih.

Na področju svobode ustanavljanja in dodatno svobode opravljanja storitev ali prostega pretoka kapitala je Sodišče izdalo več sodb o nacionalnih ureditvah, ki sledijo cilju varovanja javnega zdravja.

Med njimi je treba navesti sodbi v zvezi z določbami italijanske in nemške zakonodaje, da lahko imajo in upravljajo lekarno le farmacevti. V združenih zadevah *Apothekerkammer des Saarlandes in drugi* (sodba z dne 19. maja 2009, C-171/07 in C-172/07) je Sodišče presodilo, da člena 43 ES in 48 ES ne nasprotujeta taki ureditvi. Tako pravilo o izključitvi oseb, ki niso farmacevti, brez dvoma pomeni omejitev v smislu člena 43 ES. Vendar pa je po mnenju Sodišča lahko utemeljena z varovanjem javnega zdravja, natančneje, s ciljem zagotavljanja zanesljive in kakovostne oskrbe prebivalstva z zdravili. Glede na zelo posebno naravo zdravil, katerih zdravilni učinki jih bistveno razlikujejo od drugega blaga, in tveganja za javno zdravje, povezana s pretiranim uživanjem ali nepravilno uporabo zdravil, ter finančno ravnovesje sistemov socialne varnosti lahko namreč države članice za osebe, ki so odgovorne za distribucijo zdravil na drobno, določijo stroge pogoje, še posebej glede načinov trženja zdravil in ustvarjanja dobička. Zlasti lahko pridržijo prodajo zdravil na drobno načeloma le farmacevtom zaradi zagotovil, ki jih morajo ti predložiti, in informacij, ki jih morajo biti sposobni dati potrošniku. V zadevi *Komisija proti Italiji* (sodba z dne 19. maja 2009, C-531/06) je Sodišče podobno sklepalo in presodilo, da Italijanska republika s tem, da je v veljavi ohranila zakonodajo, na podlagi katere je upravljanje zasebne lekarne dovoljeno samo fizičnim osebam z diplomom iz farmacije in družbam za upravljanje, katerih družbeniki so izključno farmacevti, ni kršila obveznosti iz členov 43 ES in 56 ES. Sodišče je menilo enako glede tega, da podjetja, ki se ukvarjajo z distribucijo farmacevtskih izdelkov, ne morejo pridobiti deležev v družbah za upravljanje občinskih lekarn.

Nasprotno pa je v zadevi *Hartlauer* (sodba z dne 10. marca 2009, C-169/07) Sodišče presodilo, da člena 43 ES in 48 ES nasprotujeta nacionalnim določbam, na podlagi katerih je potrebno dovoljenje za ustanovitev zasebnega zdravstvenega zavoda v obliki samostojne zobozdravstvene ambulante in na podlagi katerih se to dovoljenje ne izda, če ob upoštevanju oskrbe, ki jo že zagotavljajo zobozdravniki s koncesijo, ne obstaja potreba po ustanovitvi takega zavoda. Po

¹¹ Direktiva Sveta 89/48/EGS z dne 21. decembra 1988 (UL 1989, L 19, str. 16).

mnenju Sodišča taka ureditev ni primerna za zagotovitev uresničitve ciljev glede ohranitve kakovostne, uravnotežene in vsem dostopne zdravstvene oskrbe in preprečitve nevarnosti resne ogrožitve finančnega ravnotežja socialne varnosti, ker ne določa tega sistema tudi za ordinacije skupine zobozdravnikov in ker ne temelji na pogoju, s katerim bi bilo mogoče dovolj omejiti izvajanje diskrecijske pravice nacionalnih organov. Da bi bil sistem predhodnega upravnega dovoljenja utemeljen, mora temeljiti na objektivnih, nediskriminatornih in vnaprej znanih merilih, ki zagotavljajo, da se ustrezno omeji izvajanje diskrecijske pravice nacionalnih organov. Po mnenju Sodišča pa ni tako, kadar je za izdajo dovoljenja za ustanovitev nove zobozdravstvene ambulante določeno merilo, ki temelji na številu pacientov na zobozdravnika, ki ni določeno niti niso zadevne osebe o njem kakor koli vnaprej obveščene, ali kadar sistem predhodnega upravnega dovoljenja temelji na metodi, ki lahko ogrozi objektivnost in nepristranskost obravnavanja vloge za izdajo zadevnega dovoljenja.

Na področju svobode ustanavljanja in svobode opravljanja storitev je treba navesti zadevo *Komisija proti Italiji* (sodba z dne 28. aprila 2009, C-518/06), ki se nanaša na italijansko ureditev, ki za vsa zavarovalna podjetja, vključno s podjetji z glavnim sedežem v drugi državi članici, ki opravljajo dejavnosti v Italiji, določa obveznost, da na zahtevo vseh potencialnih strank zagotovijo zavarovanje avtomobilske odgovornosti. Sodišče je presodilo, da Italijanska republika z ohranitvijo take zakonodaje v veljavi ni kršila obveznosti iz členov 43 ES in 49 ES. Taka obveznost sklepanja pogodb sicer omejuje svobodo ustanavljanja in svobodo opravljanja storitev. Vendar je po mnenju Sodišča ta omejitev upravičena s ciljem socialnega varstva, ki pomeni v bistvu jamstvo za primerno odškodnino oškodovancem prometnih nesreč. Natančneje v zvezi s sorazmernostjo zadevne ureditve je Sodišče opozorilo, da ni nujno potrebno, da omejevalni ukrep, ki so ga določili organi države članice, ustreza ideji, ki je skupna vsem državam članicam glede načina varstva legitimnega interesa. Zato z dejstvom, da so nekatere države članice izbrale drugačen sistem za zagotavljanje, da lahko vsak lastnik vozila za premijo, ki ni pretirano visoka, sklene pogodbo o zavarovanju avtomobilske odgovornosti, ni mogoče dokazati, da obveznost sklepanja pogodb presega to, kar je nujno za doseganje zastavljenega cilja.

Opozoriti je treba še, da je Sodišče v isti sodbi obravnavalo tudi člen 9 Direktive 92/49/EGS¹² in presodilo, da v tem členu področje uporabe načela nadzora v matični državi članici ni izčrpno opredeljeno, saj je navedeno, da finančni nadzor „vključuje“ preverjanje stanja solventnosti in oblikovanje tehničnih rezervacij. Vendar te določbe ni mogoče razlagati tako, da ima matična država članica izključno pristojnost nadzora, ki zajema poslovna ravnanja zavarovalnih podjetij. Iz tega je razvidno, da ta določba ne izključuje možnosti nadzora, ki ga izvaja država članica gostiteljica nad podrobnimi pravili, v skladu s katerimi zavarovalna podjetja, ki opravljajo svoje dejavnosti v tej državi na podlagi svobode ustanavljanja ali svobode opravljanja storitev, izračunavajo svoje zavarovalne premije, in nalaganja kazni.

V zvezi s svobodo opravljanja storitev je Sodišče v zadevi *Liga Portuguesa de Futebol Profissional in Baw International* (sodba z dne 8. septembra 2009, C-42/07) pojasnilo svojo sodno prakso glede ureditve iger in stav v državah članicah. V tej sodbi je Sodišče presodilo, da člen 49 ES ne nasprotuje ureditvi države članice, s katero je zasebnim gospodarskim subjektom s sedežem v drugih državah članicah, kjer zakonito ponujajo podobne storitve, prepovedano ponujati igre na srečo prek interneta na ozemlju navedene države članice. Sodišče je menilo, da čeprav taka ureditev omejuje svobodo opravljanja storitev, pa jo je mogoče ob upoštevanju posebnosti v zvezi s ponudbo iger na srečo prek interneta šteti za upravičeno zaradi cilja boja proti davčni goljufiji in kaznivim

¹² Direktiva Sveta 92/49/EGS z dne 18. junija 1992 o spremembah direktiv 73/239/EGS in 88/357/EGS in o uskladitvi zakonov in drugih predpisov o neposrednem zavarovanju razen življenjskega zavarovanja (UL L 228, str. 1).

dejanjem. V zvezi s preizkusom nujnosti zadevnega sistema je Sodišče poudarilo, da sektor iger na srečo, ki se ponujajo prek interneta, ni predmet usklajevanja na ravni Skupnosti. Država članica lahko torej upravičeno meni, da samega dejstva, da zasebni gospodarski subjekt prek interneta zakonito ponuja storitve iz tega sektorja v drugi državi članici – kjer ima sedež in kjer zanj načeloma že veljajo pravni pogoji in ga nadzorujejo pristojni organi te države – ni mogoče šteti za zadostno jamstvo, da bodo nacionalni potrošniki zavarovani pred tveganji goljufije in kaznivih dejanj, če se upoštevajo težave, ki jih lahko imajo v takih okoliščinah organi države članice, v kateri je sedež, pri presoji poklicne usposobljenosti in poštenosti gospodarskih subjektov. Poleg tega igre na srečo, ki so dostopne prek interneta, zaradi neobstoja neposrednega stika med potrošnikom in gospodarskim subjektom vključujejo drugačna in večja tveganja v zvezi z morebitnimi goljufijami gospodarskih subjektov v škodo potrošnikom, kot jih vključujejo te igre na zanje običajnih trgih. Poleg tega ni mogoče izključiti možnosti, da bi bili gospodarski subjekt, ki je sponzor nekaterih športnih tekmovanj, za katere sprejema stave, in nekatera moštva, ki se udeležujejo teh tekmovanj, v položaju, v katerem bi lahko neposredno ali posredno vplivali na izid teh tekmovanj in tako povečali svoje dobičke.

S področja svobode opravljanja storitev in prostega pretoka kapitala je treba opozoriti na združeni zadevi *X in Passenheim-van Schoot* (sodba z dne 11. junija 2009, C-155/08 in C-157/08) v zvezi z rokom za dodatno odmero davka, ki je določen v nizozemski zakonodaji za primer, da so prihranki in dohodki od njih prikriti nacionalnim davčnim organom. V zvezi s tem je Sodišče presodilo, da člena 49 ES in 56 ES ne nasprotujeta temu, da država članica – kadar davčni organi te države članice nimajo nobenih dokazov o obstoju takega premoženja, na podlagi katerih bi lahko začeli preiskavo – uporabi daljši rok za dodatno odmero davka, če je to premoženje v drugi državi članici, kot če je v prvi državi članici. Okoliščina, da v tej drugi državi članici velja bančna tajnost, za to ni pomembna. Po mnenju Sodišča ta člena ne nasprotujeta niti temu, da se v takem primeru globa, naložena zaradi prikrivanja tega premoženja in dohodkov v tujini, izračuna v sorazmerju z zneskom dodatne odmere in za to daljše obdobje. Sodišče je ugotovilo, da čeprav je taka ureditev ovira tako za svobodo opravljanja storitev kot za prosti pretok kapitala, pa jo je mogoče upravičiti s potrebo po zagotovitvi učinkovitega davčnega nadzora in z bojem proti davčnim utajam ob upoštevanju načela sorazmernosti. V zvezi z zadnjemavedenim je Sodišče poudarilo, da kadar davčni organi države članice nimajo nobenega dokaza o obstoju premoženja, na podlagi katerega bi lahko začeli preiskavo, ta država članica od pristojnih organov druge države članice ne more zahtevati, naj ji pošljejo podatke, potrebne za ugotovitev natančnega zneska davka. Kadar pa imajo davčni organi države članice dokaze, ki jim omogočajo, da to od pristojnih organov druge države članice zahtevajo, samo dejstvo, da je zadevno obdavčljivo premoženje v drugi državi članici, ne utemeljuje splošne uporabe dodatnega roka za dodatno odmero davka, ki nikakor ne temelji na času, potrebnem za koristno uporabo mehanizmov medsebojne pomoči.

Končno, treba je posebej omeniti sodbi, ki ju je Sodišče izdalo v zvezi z načelom prostega pretoka kapitala.

Najprej je treba navesti zadevo *Persche* (sodba z dne 27. januarja 2009, C-318/07), ki se nanaša na občutljivo problematiko donacij subjektom, ki delujejo v splošnem interesu. Sodišče je pojasnilo, da se za take donacije uporabljajo določbe Pogodbe o prostem pretoku kapitala, čeprav gre za donacije v blagu v obliki predmetov za vsakdanjo uporabo, in nato presodilo, da člen 56 ES nasprotuje zakonodaji države članice, v skladu s katero se glede donacij v korist subjektov, ki delujejo v splošnem interesu, upravičenje do davčnega odbitja dodeli le v zvezi z donacijami v korist subjektov s sedežem na nacionalnem ozemlju, ne da bi imel davčni zavezanec kakršno koli možnost dokazati, da donacija v korist subjekta s sedežem v drugi državi članici izpolnjuje pogoje, ki jih navedena zakonodaja določa za dodelitev takega upravičenja. Po mnenju Sodišča država članica sicer lahko v okviru zakonodaje o možnosti davčnega odbitja donacij določi

različno obravnavanje nacionalnih subjektov, ki jim je priznано, da delujejo v splošnem interesu, in subjektov s sedežem v drugih državah članicah, če ti sledijo ciljem, ki jih njena zakonodaja ne spodbuja. Vendar pa je subjekt, ki ima sedež v državi članici in izpolnjuje pogoje, ki jih druga država članica določi za dodelitev davčnih ugodnosti, glede davčnih ugodnosti, ki jih dodeljuje ta druga država članica in katerih namen je spodbujati zadevne dejavnosti v splošnem interesu, v položaju, ki je primerljiv s položajem subjektov, ki jim je priznано, da delujejo v splošnem interesu, in imajo sedež v tej drugi državi članici. Različno obravnavanje iz navedene zakonodaje je tako po mnenju Sodišča omejitev prostega pretoka kapitala. Te omejitve ni mogoče upravičiti niti z nujnostjo ohranitve učinkovitosti davčnega nadzora niti z bojem proti davčni utaji. V zvezi z zadnjemavedenim je Sodišče vseeno pojasnilo, da lahko država članica obdavčitve glede subjektov, ki delujejo v splošnem interesu in imajo sedež v tretji državi, načeloma legitimno zavrne odobritev takega odbitja, če se pridobitev potrebnih informacij iz te države izkaže za nemogočo, predvsem ker za to tretjo državo ne obstaja obveznost iz konvencije, da mora predložiti informacije.

Nato je treba navesti še zadevo *Woningstichting Sint Servatius* (sodba z dne 1. oktobra 2009, C-567/07), izdano v zvezi z vprašanji glede razlage določb Pogodbe o prostem pretoku kapitala zaradi presoje združljivosti nizozemske zakonodaje, namenjene prizadevanju za večjo ponudbo na stanovanjskem področju, s temi določbami. V skladu s to zakonodajo morajo nizozemska združenja, pooblaščená na stanovanjskem področju, predložiti svoje projekte čezmejnih investicij v nepremičnine v upravni postopek predhodne odobritve in dokazati, da so zadevne investicije v skladu z interesi stanovanjske politike na Nizozemskem. Po mnenju Sodišča taka obveznost pomeni omejitev prostega pretoka kapitala. Sodišče je priznalo, da lahko zahteve v zvezi s socialno stanovanjsko politiko države članice in njenim financiranjem pomenijo nujne razloge v splošnem interesu ter zato tako omejitev upravičijo. Vendar je pojasnilo, da sistem predhodne odobritve s strani upravnega organa ne more vzpostaviti legitimnosti diskrecijskega ravnanja nacionalnih organov, zaradi katerega je določbam Skupnosti odvzet polni učinek. Da bi bil tak sistem utemeljen, mora zato temeljiti na objektivnih, nediskriminatornih in vnaprej znanih merilih, ki zagotavljajo, da se ustrezno omeji izvajanje diskrecijske pravice nacionalnih organov, kar pa mora preveriti nacionalno sodišče.

Prevoz

V združenih zadevah *Sturgeon in drugi* ter *Böck in Lepuschitz* (sodba z dne 19. novembra 2009, C-402/07 in C-432/07) je moralo Sodišče v okviru Uredbe (ES) št. 261/2004¹³ presoјati pojem leta, ki ima zamudo. Navedena uredba določa pavšalno odškodnino ob odpovedi leta, ne pa v primeru leta, ki ima zamudo. Potniki so pri predložitvenih sodiščih zahtevali to pavšalno odškodnino, ker so na namembno letališče prispeli z dvaindvajset- oziroma petindvajseturno zamudo glede na prihod po voznem redu.

Sodišče je najprej ugotovilo, da trajanje zamude, pa čeprav je velika, ni dovolj, da bi bilo mogoče let šteti za odpovedan. Ni mogoče šteti, da je let, ki ima zamudo, ne glede na njeno trajanje, odpovedan, kadar razen ure odhoda vsi drugi elementi leta, kot je bil prvotno načrtovan, med katerimi je zlasti pot, ostanejo nespremenjeni.

Nato je Sodišče v zvezi s pravico do odškodnine ugotovilo, da potnikom, katerih let je odpovedan, in potnikom, katerih let ima zamudo, nastane podobna škoda, in sicer izguba časa, ter da so tako

¹³ Uredba (ES) št. 261/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. februarja 2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov ter o razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 295/91 (UL L 46, str. 1).

v primerljivem položaju, zaradi česar različno obravnavanje ni upravičeno. Sodišče je na podlagi tega sklepalo, da je za uporabo določb o pravici do odškodnine mogoče potnike, katerih let ima zamudo, izenačiti s potniki, katerih let je odpovedan, zaradi česar lahko od letalske družbe prav tako zahtevajo pavšalno odškodnino, če prispejo v končni namembni kraj tri ure ali več po predvideni uri prihoda, razen če niso za zamudo krive izredne razmere. V zvezi s tem je Sodišče spomnilo, da tehničnih napak na letalu ni mogoče šteti za izredne razmere, razen če je taka napaka nastala zaradi dogodkov, ki glede na značilnosti ali izvor niso neločljivo povezani z običajnim opravljanjem dejavnosti zadevne letalske družbe in nad katerimi ta nima dejanskega nadzora.

Pravila o konkurenci

Na zelo splošni ravni je Sodišče v zadevi *X BV* (sodba z dne 11. junija 2009, C-429/07) presodilo, da lahko Komisija sodišču države članice na lastno pobudo pisno predloži pripombe v postopku, ki se nanaša na možnost davčnega odbitka globe, ki jo je Komisija naložila zaradi kršitve člena 81 ES ali 82 ES. Člen 15 Uredbe št. 1/2003 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe¹⁴, naslovljen „Sodelovanje z nacionalnimi sodišči“, določa, da lahko v določenih okoliščinah Komisija posreduje v postopkih, ki potekajo pred nacionalnimi sodišči. Sodišče je pojasnilo, da je možnost Komisije, da navedenim sodiščem na lastno pobudo pisno predloži pripombe, pogojena le s tem, da to zahteva skladna uporaba člena 81 ES ali 82 ES. Ta pogoj je lahko izpolnjen tudi v primerih, v katerih se zadevni postopek ne nanaša na uporabo členov 81 ES in 82 ES. Poleg tega, ker obstaja med globami in uporabo členov 81 ES in 82 ES notranja zveza, je učinkovitost kazni, ki jih na podlagi člena 83(2)(a) ES naložijo nacionalni organi ali organi Skupnosti, pristojni za konkurenco, pogoj za skladno uporabo členov 81 ES in 82 ES. Iz tega izhaja, da lahko odločba, ki jo mora sodišče države članice izdati v postopku, ki se nanaša na možnost, da se od obdavčljivega dobička odbije znesek ali del globe, ogrozi učinkovitost kazni na področju protikonkurenčnih praks in torej ogrozi skladno uporabo členov 81 ES ali 82 ES. Sodišče je tako presodilo, da člen 15 Uredbe št. 1/2003 v takem primeru pooblašča Komisijo, da nacionalnemu sodišču predloži pripombe.

Na področju omejevalnih sporazumov je Sodišče v združenih zadevah *GlaxoSmithKline proti Komisiji* (sodba z dne 6. oktobra 2009, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P, C-519/06 P) imelo priložnost, da odloči o združljivosti sporazumov o omejitvi vzporedne trgovine z zdravili¹⁵ s členom 81 ES. Sodišče je v tej zadevi presodilo, da je načeloma cilj sporazumov, s katerimi se želi prepovedati ali omejiti vzporedna trgovina, preprečevanje konkurence. To načelo velja za farmacevtski sektor. Ugotovitev obstoja protikonkurenčnega cilja sporazuma ne more biti pogojena z dokazom, da sporazum povzroča neugodnosti za končne potrošnike. Poleg tega je Sodišče spomnilo, da je za izvzetje sporazuma na podlagi člena 81(3) ES potrebno, da ta prispeva k izboljšanju proizvodnje ali distribucije blaga oziroma k pospeševanju tehničnega ali gospodarskega napredka. Takega prispevka ni mogoče priznati vsem ugodnostim, ki za podjetja, stranke sporazuma, izhajajo iz njega za njihove dejavnosti, ampak znatnim objektivnim ugodnostim, s katerimi je mogoče upravičiti slabosti, ki nastajajo za konkurenco. Komisija lahko torej naredi prospektivno analizo. Zadošča, da je prepričana, da je verjetnost nastanka znatne objektivne ugodnosti dovolj velika za domnevo, da sporazum prinaša tako ugodnost. Sodišče je prav tako pojasnilo, da preizkus sporazuma – da bi se ugotovilo, ali prispeva k izboljšanju proizvodnje ali distribucije blaga oziroma k pospeševanju tehničnega ali gospodarskega napredka in ali povzroča znatne objektivne ugodnosti – ki ga je treba opraviti ob upoštevanju trditve in dokazov, predloženih ob vložitvi zahteve za izvzetje, lahko

¹⁴ Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 (UL 2003, L 1, str. 1).

¹⁵ V zvezi s presojo enostranskih ukrepov, ki omejujejo vzporedno trgovino s farmacevtskimi proizvodi, glede na člen 82 ES glej sodbo z dne 16. septembra 2008 v združenih zadevah *Sot. Lélos kai Sia*, od C-468/06 do C-478/06, ZOdl., str. I-7139.

zahteva upoštevanje značilnosti in morebitnih posebnosti sektorja, na katerega se sporazum nanaša, če so te odločilne za izid preizkusa. To upoštevanje ne pomeni, da je dokazno breme obrnjeno, temveč le zagotavlja, da se preizkus zahteve za izvzetje opravi ob upoštevanju primernih trditev in dokazov, ki jih je predložil vlagatelj.

V zadevi *Archer Daniels Midland proti Komisiji* (sodba z dne 9. julija 2009, C-511/06 P), ki se nanaša na nezakonit kartel v sektorju citronske kisline, je Sodišče obravnavalo posledice, ki jih ima opredelitev kot vodje kartela na pravico do obrambe. Taka opredelitev ima namreč pomembne posledice na znesek globe, ki se naloži podjetju. Na eni strani gre za obteževalno okoliščino, na drugi strani pa za okoliščino, ki ob sodelovanju družbe takoj izključi ugodnost precejšnjega zmanjšanja globe. Sodišče je presodilo, da čeprav Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ni dolžna navesti, kako namerava uporabiti dejstva pri določitvi globe niti, natančneje, ali namerava na podlagi teh dejstev opredeliti družbo kot vodjo kartela, pa je vseeno dolžna vsaj navesti ta dejstva. Kadar gre pri dokumentih in dokazih, iz katerih so razvidna dejstva, na katerih je utemeljena opredelitev vodje kartela, za pričevanja oseb, obravnavanih v postopku v zvezi s kršitvijo, in torej za subjektivni vidik, potem to, da se ti dokumenti priložijo obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, ne da bi bila ta dejstva izrecno navedena v samem besedilu obvestila, podjetju ne omogoči niti presoje stopnje verodostojnosti, ki jo Komisija pripisuje vsakemu od teh elementov, niti izpodbijanja teh dejstev in zato tudi ne primerne uveljavljanja svojih pravic. S takim ravnanjem Komisija tako krši pravico zadevnega podjetja do obrambe. S temi elementi torej ne more utemeljiti opredelitve tega podjetja kot vodje kartela. Poleg tega ob neobstoju drugih dokazov v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki bi omogočali tako opredelitev, Komisija ne more ob sodelovanju podjetja takoj odreči ugodnosti precejšnjega zmanjšanja globe. Poleg tega je Sodišče v isti zadevi potrdilo, da prenehanje kršitve ob prvem posredovanju Komisije ne povzroči samodejno zmanjšanja globe. Prav tako je spomnilo, da je konkretni vpliv kršitve na trg eden od elementov, ki se upošteva pri presoji teže kršitve.

V sodbi z dne 24. septembra 2009 v združenih zadevah *Erste Bank der österreichischen Sparkassen proti Komisiji* (C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P, C-137/07 P), izdani v okviru pritožbe v zadevi „klub Lombard“, je Sodišče presodilo, da dejstvo, da se kartel nanaša zgolj na trženje proizvodov v samo eni državi članici, ne zadostuje za izključitev možnosti, da bi bila lahko prizadeta trgovina med državami članicami. Ker tak kartel po svoji naravi deluje kot utrditev razdelitve trga na nacionalni podlagi in tako ovira gospodarsko prepletenost, ki ji sledi Pogodba, obstaja močna domneva o prizadetosti trgovine med državami članicami, ki jo je mogoče ovreči samo, če se s proučitvijo značilnosti sporazuma in gospodarskega okvira, v katerega se uvršča, dokaže nasprotno.

Poleg tega je Sodišče pojasnilo, da Komisija ob kršitvi, ki jo je storila hčerinska družba, ni nikakor zavezana prednostno proučiti, ali so izpolnjeni pogoji za pripisanje kršitve matični družbi. Komisija ima namreč na izbiro, da naloži sankcijo hčerinski družbi, ki je sodelovala pri kršitvi, ali matični družbi, ki jo je v tem obdobju nadzorovala.

V zvezi z določitvijo zneska globe je Sodišče najprej presodilo, da je treba horizontalni omejevalni sporazum o cenah, ki se nanaša na tako pomemben gospodarski sektor, kot je bančni, ne glede na njegov kontekst opredeliti za „zelo resno“ kršitev. Nato je pojasnilo, da se pri presoji teže kršitve nasprotno od tega, kar so trdile pritožnice, Splošno sodišče ni oprlo le na izvajanje kartela, ampak je ugotovilo njegov dejanski vpliv na trg. Poleg tega je Sodišče menilo, da v okviru določitve zneska glob dejstvo, da je Komisija za razdelitev družb, ki so imele vlogo krovnih družb bančnih skupin, v različne kategorije upoštevala tržne deleže družb iz skupine, ne pomeni pripisanja odgovornosti za kršitve teh bank krovnim družbam. Gre za korak, katerega namen je zagotoviti, da globe, naložene krovnim družbam, ustrezno odsevajo težo njihovih kršitev. Sodišče je nazadnje spomnilo,

da glede obsega zmanjšanja globe s svojo presojo ne more nadomestiti presoje Splošnega sodišča pri izvajanju njegove pristojnosti za odločanje v sporu polne jurisdikcije.

Na področju zlorabe prevladujočega položaja je Sodišče izdalo pomembni sodbi.

Na podlagi pritožbe družbe France Télécom zoper sodbo Splošnega sodišča z dne 30. januarja 2007 (T-340/03, *France Télécom proti Komisiji*, ZOdl., str. II-107) je Sodišče potrdilo navedeno sodbo, s katero je bila zavrnjena tožba zoper odločbo Komisije, s katero je bila tej družbi naložena globa 10,35 milijona EUR zaradi zlorabe prevladujočega položaja na francoskem trgu širokopasovnega internetnega dostopa za gospodinjstva. Na trditev te družbe, da je Splošno sodišče kršilo člen 82 ES s tem, da je štelo, da prikaz možnosti poravnave izgub ni pogoj za ugotovitev prakse plenilskih cen, je Sodišče odgovorilo, da ta možnost ni nujni pogoj za ugotovitev zlorabe s tako cenovno politiko. Taka možnost je le upošteven element pri presoji, ali obravnavana praksa pomeni zlorabo, ker se lahko na primer ob uporabi cen, ki so nižje od povprečja spremenljivih stroškov, izključijo gospodarske utemeljitve, ki niso izključitev konkurenta, ali pa se lahko ob uporabi cen, ki so nižje od povprečja celotnih stroškov, vendar višje od povprečja spremenljivih stroškov, ugotovi, da obstaja načrt za izključitev konkurenta. Poleg tega po mnenju Sodišča neobstoj kakršne koli možnosti poravnave izgub ne zadostuje za to, da se izključi, da je zadevnemu podjetju uspelo okrepiti prevladujoči položaj predvsem po izstopu enega ali več njegovih konkurentov s trga, tako da bo obstoječa konkurenca na trgu, ki je že šibka, prav zaradi prisotnosti zadevnega podjetja še bolj zmanjšana, in da bo potrošnikom zaradi omejitve njihovih možnosti izbire nastala škoda.

V zadevi *Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland proti Komisiji* (sodba z dne 16. julija 2009, C-385/07 P) je Sodišče, potem ko je spomnilo, da se razumnost roka sojenja presoja glede na posebne okoliščine vsakega primera, kot sta zapletenost spora in ravnanje strank, menilo, da imata v sporu o obstoju kršitve konkurenčnega prava temeljna zahteva po pravni varnosti, ki mora biti zagotovljena gospodarskim subjektom, in cilj zagotovitve neizkrivljene konkurence na notranjem trgu velik pomen ne samo za pritožnico in njene konkurente, ampak tudi za tretje osebe zaradi velikega števila zadevnih oseb in s tem povezanih finančnih interesov. Glede na to, da gre za spor o zlorabi prevladujočega položaja podjetja, ki zahteva embalažnino za izredno široko uporabo svojega logotipa, in glede na morebitne učinke izida tega spora so v postopku pred Splošnim sodiščem, ki je trajal približno 5 let in 10 mesecev – ker tega ni mogoče upravičiti z nobeno posebno okoliščino zadeve, in sicer niti z zapletenostjo spora, niti z ravnanjem strank, niti z nastankom postopkovnih vprašanj strank, niti s tem, da je Splošno sodišče sprejelo ukrepe procesnega vodstva ali pripravljalne ukrepe – kršene zahteve v zvezi z upoštevanjem razumnega roka sojenja. Vendar je Sodišče poudarilo, da čeprav to, da Splošno sodišče ni upoštevalo razumnega roka sojenja, pomeni kršitev postopka, pa je treba člen 61, prvi odstavek, Statuta Sodišča razlagati in uporabljati učinkovito. Ker ni nobenih dokazov, iz katerih bi bilo razvidno, da je lahko neupoštevanje razumnega roka sojenja vplivalo na rešitev spora, razveljavitev izpodbijane sodbe ne bi odpravila kršitve načela učinkovitega sodnega varstva, ki jo je storilo Splošno sodišče. Poleg tega ob upoštevanju nujnosti spoštovanja konkurenčnega prava Skupnosti pritožnici ne more biti zgolj zaradi kršitve razumnega roka sojenja dovoljeno, da ponovno načne vprašanje obstoja kršitve, čeprav so bili vsi pritožbeni razlogi, ki jih je navedla zoper ugotovitve Splošnega sodišča v zvezi s to kršitvijo in z njo povezanim upravnim postopkom, zavrnjeni kot neutemeljeni. Nasprotno pa je lahko to, da Splošno sodišče ni upoštevalo razumnega roka sojenja, povod za odškodninski zahtevek v okviru tožbe proti Skupnosti v skladu s členoma 235 ES in 288, drugi odstavek, ES.

Več sodb je obogatilo sodno prakso na področju državnih pomoči. V zadevi *3F proti Komisiji* (sodba z dne 9. julija 2009, C-319/07 P) je lahko Sodišče v okviru odločanja o pritožbi pojasnilo svojo sodno prakso o mehanizmu ničnostne tožbe na področju pomoči, kadar tožbo vložijo tretja

oseba, ki ni upravičenec do pomoči. Zadeva iz postopka v glavni stvari se je nanašala na predlog glavnega sindikata danskih delavcev za razglasitev ničnosti odločbe Komisije, s katero je bila za združljivo s skupnim trgom razglašena pomoč v obliki oprostitev plačila dohodnine za pomorščake – zaposlene na ladjah, ki so vpisane v danski mednarodni ladijski register – namenjenih temu, da ladje, ki bi lahko plule pod zastavo ugodnosti, ohranijo nacionalno zastavo, ne da bi se začela formalna faza preiskave iz člena 88(2) ES. Splošno sodišče je tožbo sindikata zavrglo kot nedopustno, ker je menilo, da se izpodbijana odločba ne nanaša posamično niti na pritožnika niti na njegove člane.

Sodišče je v sodbi najprej spomnilo, da je tožba zoper odločbo o neuvedbi formalne faze preiskave dopustna, kadar je tožeči stranki treba priznati status zadevne stranke v smislu člena 88(2) ES, katere tožba je namenjena zaščiti postopkovnih interesov. Iz tega je razvidno, da ni izključeno, da se sindikat delavcev šteje za zadevno stranko v smislu člena 88(2) ES, če dokaže, da dodelitev pomoči morebiti vpliva na njegov interes ali na interes njegovih članov.

V zvezi s tem je Sodišče poudarilo, da je treba odgovoriti na vprašanje, ali je bil z dodelitvijo navedene pomoči prizadet konkurenčni položaj pritožnika glede na druge sindikate. Iz okoliščine, da bi bil lahko sporazum med sindikati in delodajalci zaradi svoje narave, predmeta in ciljev socialne politike, ki jim sledi, izvzet s področja uporabe določb člena 81(1) ES, namreč ni mogoče sklepati, da se za kolektivna pogajanja ali vanje vključene stranke prav tako v celoti in samodejno ne uporabljajo pravila Pogodbe s področja državnih pomoči ali da bi se ničnostna tožba, ki bi jo te stranke lahko morebiti vložile, skoraj samodejno štela za nedopustno zaradi njihove udeležbe pri teh pogajanjih. Vnaprejšnja izključitev možnosti – da bi sindikat lahko dokazal, da je zadevna stranka v smislu člena 88(2) ES s tem, da bi uveljavljal svojo vlogo pri kolektivnih pogajanjih in učinke, ki jih imajo na to vlogo nacionalni davčni ukrepi, ki jih Komisija šteje za pomoči, združljive s skupnim trgom – bi namreč ogrozila iste cilje socialne politike, in sicer iz členov 136, prvi odstavek, ES in 138(1) ES.

Poleg tega je Sodišče menilo, da ker ni mogoče izključiti, da organizacije, ki zastopajo delavce podjetij, ki so upravičena do državne pomoči, predložijo Komisiji – kot zadevne stranke v smislu člena 88(2) ES – svoja stališča o socialnem vidiku, ki jih lahko ta, če je to primerno, upošteva, mora v obravnavanem primeru sodišče Skupnosti, da bi presodilo, ali trditve pritožnika na podlagi smernic Skupnosti o državni pomoči za pomorski promet zadostujejo za ugotovitev, da je zadevna stranka v smislu člena 88(2) ES, proučiti socialne vidike, ki izhajajo iz zadevnega ukrepa, ob upoštevanju smernic Skupnosti, ki določajo normativne pogoje za oceno združljivosti zadevne državne pomoči.

Sodišče je na podlagi pritožbe zoper sodbo Splošnega sodišča, s katero je bila odločba Komisije zaradi nezadostne obrazložitve razglašena za nično, v zadevi *Komisija proti Italiji in Wam* (sodba z dne 30. aprila 2009, C-494/06 P) presodilo, da je Splošno sodišče pravilno menilo, da ni mogoče šteti, da splošna obrazložitev, ki temelji na sklicevanju na načela, ki izhajajo iz sodbe *Tubemeuse* (C-142/87, Recueil, str. I-959), sama po sebi izpolnjuje zahteve iz člena 253 ES v zvezi z obravnavanim primerom. Glede pomoči, katerih namen je financiranje stroškov trgovskega prodora v tretje države s subvencioniranimi posojili in katerih subvencijska vrednost je torej relativno majhna, je Sodišče menilo, da je njihov vpliv na trgovino in na konkurenco znotraj Skupnosti težje zaznaven, zaradi česar mora Komisija svojo odločbo podrobneje obrazložiti. Tako samo dejstvo, da je podjetje, upravičeno do pomoči, udeleženo v trgovini v Skupnosti s tem, da večji del svoje proizvodnje izvaža znotraj Skupnosti, v zvezi s takimi pomočmi ne more zadoščati za ugotovitev navedenih učinkov.

V zadevi *Uteca* (sodba z dne 5. marca 2009, C-222/07) je Sodišče presodilo, da je treba člen 87 ES razlagati tako, da ukrep države članice – s katerim se določa, da izdajatelji televizijskih programov 5 % svojih prihodkov iz poslovanja namenijo vnaprejšnjemu financiranju evropskih kinematografskih in televizijskih filmov oziroma, natančneje, da 60 % od teh 5 % namenijo za dela, katerih jezik izvirnika je eden od uradnih jezikov te države članice – ne pomeni državne pomoči kinematografski industriji te države članice. Sodišče je pojasnilo, da ni bilo ugotovljeno, da je ugodnost, ki se z navedenim ukrepom daje kinematografski industriji zadevne države članice, ugodnost, ki jo država dodeli neposredno ali prek javnega ali zasebnega organa, ki ga ta država imenuje ali ustanovi. Ugodnost namreč izhaja iz splošnih predpisov, ki javnim in zasebnim izdajateljem televizijskih programov nalagajo, da del svojih prihodkov iz poslovanja namenijo vnaprejšnjemu financiranju kinematografskih in televizijskih filmov. Po mnenju Sodišča v obravnavanem primeru ni bilo ugotovljeno, da je zadevna ugodnost odvisna od nadzora, ki ga izvajajo javni organi nad takimi izvajalci, ali od navodil, ki jih ti organi dajo takim izdajateljem.

Obdavčitev

S tega področja je treba navesti zadevo *TNT Post UK* (sodba z dne 23. aprila 2009, C-357/07), v kateri je Sodišče na področju davka na dodano vrednost pojasnilo področje uporabe oprostitve za „javne poštne službe“ iz člena 13(A)(1)(a) Šeste direktive 77/388/EGS¹⁶. V sporu o glavni stvari je družba TNT Post, ki ponuja „storitve v predhodni fazi“ za poslovno pošto, ki so obdavčene z davkom na dodano vrednost, izpodbijala zakonitost oprostitve plačila davka na poštne storitve, ki jih ponuja Royal Mail, edini izvajalec univerzalne poštne storitve v Združenem kraljestvu, katerega status in obveznosti se niso spremenile po popolni liberalizaciji trga poštних storitev v tej državi leta 2006. Na podlagi predloga za sprejetje predhodne odločbe je Sodišče presodilo, da pojem „javne poštne službe“ iz navedenega člena 13(A)(1)(a) zajema javne in zasebne operaterje, ki se zavežejo, da bodo v državi članici zagotavljali univerzalno poštno storitev, kot je določena v členu 3 Direktive 97/67/ES¹⁷, v celoti ali njen del. V zvezi s tem je oprostitev iz navedenega člena 13(A)(1)(a) kljub liberalizaciji poštnega sektorja ostala enaka. Sodišče je poleg tega pojasnilo, da ta oprostitev velja za storitve in dobave blaga v zvezi z opravljanjem teh storitev, razen prevoza potnikov in telekomunikacijskih storitev, ki jih izvajajo javne poštne službe kot take, in sicer na podlagi svojega statusa operaterja, ki se zaveže, da bo v državi članici zagotavljal univerzalno poštno storitev v celoti ali njen del. Oprostitev se ne nanaša na storitve in dobavo blaga v zvezi z opravljanjem teh storitev, katerih pogoji so bili individualno določeni s pogojanji.

Približevanje zakonodaj in enotnost zakonodaj

S tega področja, na katerem je bila sodna praksa znova obširna, je treba najprej navesti sodbi v zvezi z oddajo javnih naročil.

V zadevi *Sea* (sodba z dne 10. septembra 2009, C-573/07) v zvezi z oddajo naročila storitev zbiranja, prevoza in odstranjevanja komunalnih odpadkov je Sodišče spomnilo, da člena 43 ES in 49 ES, načeli enakega obravnavanja in prepovedi diskriminacije na podlagi državljanstva ter obveznost preglednosti, ki izhaja iz njih, ne nasprotujejo neposredni oddaji javnega naročila storitev delniški družbi s stoddstotnim javnim kapitalom, če javnopravna korporacija, ki je naročnik, nad to družbo

¹⁶ Direktiva Sveta z dne 17. maja 1977 o usklajevanju zakonodaje držav članic o prometnih davkih – Skupni sistem davka na dodano vrednost: enotna osnova za odmero (77/388/EGS) (UL L 145, str. 1).

¹⁷ Direktiva 97/67/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. decembra 1997 o skupnih pravilih za razvoj notranjega trga poštних storitev v Skupnosti in za izboljšanje kakovosti storitve (UL 1998, L 15, str. 14), kakor je bila spremenjena z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2002/39/ES z dne 10. junija 2002 (UL L 176, str. 21).

izvaja nadzor, podoben tistemu, ki ga izvaja nad svojimi službami, in če ta družba pretežni del svoje dejavnosti opravlja z javnopravno korporacijo oziroma korporacijami, ki so v njej udeležene.

Zato je mogoče ob upoštevanju, da predložitveno sodišče preveri učinkovitost zadevnih statutarnih določb, nadzor, ki ga korporacije delničarke izvajajo nad navedeno družbo, šteti za podoben tistemu, ki ga izvajajo nad svojimi službami, če je dejavnost navedene družbe omejena na ozemlje navedenih korporacij in se v pretežnem delu izvaja v njihovo korist ter če te korporacije prek statutarnih organov, ki jih sestavljajo njihovi predstavniki, izvajajo odločilen vpliv na strateške cilje in na pomembne odločitve navedene družbe.

Sodišče je prav tako pojasnilo, da čeprav ni mogoče izključiti, da se lahko deleži družbe prodajo zasebnim vlagateljem, pa ne bi bilo v skladu z načelom pravne varnosti, če bi priznali, da bi bilo mogoče samo na podlagi te možnosti za nedoločen čas zadržati presojo glede javnosti ali zasebnosti kapitala družbe, ki je izbrani ponudnik. Odprtje kapitala zasebnim vlagateljem je mogoče upoštevati le, če ob oddaji javnega naročila obstajajo dejanski in neposredni obeti za tako odprtje.

V zadevi *Komisija proti Nemčiji* (sodba z dne 9. junija 2009, C-480/06) v zvezi s pogodbo o odstranjevanju odpadkov v novi sežigalnici, sklenjeni med štirimi Landkreise in službo za odvoz odpadkov mesta Hamburg brez uporabe postopka javnega razpisa, je Sodišče presodilo, da pogodba, ki je tako temelj kakor pravni okvir za zgraditev in bodoče izkoriščanje obrata, namenjenega izvajanju javne službe, in sicer sežiga odpadkov, ne spada na področje uporabe Direktive 92/50/EGS¹⁸, ker je bila sklenjena izključno med javnimi organi, brez sodelovanja zasebnikov, in ne predvideva niti ne določa vnaprej oddaje morda potrebnih javnih naročil za gradnjo in izkoriščanje obrata za ravnanje z odpadki.

Javni organ lahko namreč naloge v javnem interesu, ki so mu naložene, izvaja z lastnimi sredstvi ali pa v sodelovanju z drugimi javnimi organi, ne da bi se bil dolžan obrniti na zunanje subjekte, ki niso del njegovih služb. Glede tega po eni strani pravo Skupnosti nikakor ne nalaga javnim organom, da morajo za skupno zagotovitev opravljanja nalog javnih služb uporabiti posebno pravno obliko. Po drugi strani takšno sodelovanje med javnimi organi ne more spodkopati glavnega namena pravil Skupnosti na področju javnih naročil, namreč prostega pretoka storitev ter odpiranje neizkrivljene konkurenci v vseh državah članicah, če je izvajanje takšnega sodelovanja urejeno izključno na podlagi preudarkov in zahtev, ki so lastne uresničevanju ciljev v javnem interesu, in če je načelo enakega obravnavanja zainteresiranih strank iz Direktive 92/50 zagotovljeno, tako da nobeno zasebno podjetje ni postavljeno v položaj, ki bi mu dajal prednost pred tekmeči.

Nato je treba navesti več sodb, v katerih je Sodišče razlagalo zakonodajo Skupnosti, katere namen je omejiti poslovne prakse zaradi varstva potrošnika.

V zadevi *Messner* (sodba z dne 3. septembra 2009, C-489/07) o varstvu potrošnikov pri sklepanju pogodb ob prodaji na daljavo je Sodišče obravnavalo možnost zahtevati nadomestilo od potrošnika, ki je po podpisu take pogodbe od nje odstopil. Presodilo je, da je treba določbe člena 6(1), drugi stavek, in (2) Direktive 97/7/ES¹⁹ razlagati tako, da nasprotujejo nacionalni ureditvi, ki splošno določa, da lahko prodajalec od potrošnika zahteva nadomestilo za uporabo blaga,

¹⁸ Direktiva Sveta 92/50/EGS z dne 18. junija 1992 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil storitev (UL L 209, str. 1).

¹⁹ Direktiva 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 1997 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo (UL L 144, str. 19).

pridobljenega na podlagi pogodbe pri prodaji na daljavo, kadar je potrošnik pravočasno izvršil svojo pravico do odstopa od pogodbe. Če bi namreč moral potrošnik plačati tako nadomestilo le zato, ker je imel možnost blago uporabljati, ko je bilo v njegovi posesti, bi namreč lahko izvršil svojo pravico do odstopa le zoper plačilo navedenega nadomestila, kar bi bilo v jasnem nasprotju z besedilom in namenom Direktive 97/7 in bi potrošniku odvzelo možnost, da svobodno in brez pritiskov izkoristi rok za razmislek, ki mu ga daje ta direktiva. Prav tako bi bili prizadeti funkcionalnost in učinkovitost pravice do odstopa, če bi potrošnik moral plačati nadomestilo le zato, ker je pregledal in preizkusil blago. Ker je namen pravice do odstopa ravno dati potrošniku to možnost, dejstvo, da jo je izkoristil, ne more povzročiti, da lahko potrošnik izvrši navedeno pravico le pod pogojem plačila nadomestila.

Vendar te določbe ne nasprotujejo temu, da se potrošniku naloži plačilo nadomestila za uporabo blaga, če ga je uporabljal na način, ki ni združljiv z načeli civilnega prava, kot sta *bona fides* ali neupravičena obogatitev – če se s tem ne posega v namen navedene direktive in zlasti ne v funkcionalnost in učinkovitost pravice do odstopa, kar pa mora preveriti nacionalno sodišče.

V zadevi *Pannon GSM* (sodba z dne 4. junija 2009, C-243/08) je Sodišče spomnilo, da je varstvo, ki je potrošnikom zagotovljeno z Direktivo 93/13/EGS²⁰ razširjeno tudi na primere, v katerih potrošnik, ki je s prodajalcem ali ponudnikom sklenil pogodbo, ki vsebuje nedovoljen pogoj, ne uveljavlja nedovoljenosti tega pogoja, ker bodisi ne pozna svojih pravic bodisi ga od njihovega uveljavljanja odvrta stroški, ki bi nastali zaradi sodnega postopka. Vloga nacionalnega sodišča na področju varstva potrošnikov zato ni omejena zgolj na možnost izreči se o morebitni nedovoljenosti pogodbenega pogoja, ampak vsebuje tudi obveznost po uradni dolžnosti proučiti to vprašanje, če ima na voljo potrebne dejanske in pravne elemente, tudi ko presoja svojo krajevno pristojnost. Če nacionalno sodišče tak pogoj šteje za nedovoljen, ga ne uporabi, razen če potrošnik po opozorilu sodišča ne namerava uveljavljati dejstva, da je ta pogoj nedovoljen in neobvezujoč.

Prav tako nacionalno pravilo, ki določa, da nedovoljen pogodbeni pogoj potrošnika ne zavezuje le, če ga je uspešno izpodbijal pred nacionalnim sodiščem, ni združljivo s to direktivo. Tako pravilo namreč izključuje možnost nacionalnega sodišča, da po uradni dolžnosti presodi nedovoljenost pogodbenega pogoja.

Sodišče je prav tako poudarilo, da je mogoče pogoj v pogodbi, sklenjeni med potrošnikom in ponudnikom ali prodajalcem, ki je bil dodan, ne da bi se stranki o njem dogovorili posamično, in ki daje izključno pristojnost sodišču, na območju katerega ima ponudnik ali prodajalec sedež, obravnavati kot nedovoljen.

Podobno je Sodišče v zadevi *Asturcom Telecomunicaciones* (sodba z dne 6. oktobra 2009, C-40/08) presodilo, da mora nacionalno sodišče, ki odloča o predlogu za izvršbo na podlagi pravnomočne arbitražne odločbe, izdane v odsotnosti potrošnika – če razpolaga z za to potrebnimi pravnimi in dejanskimi elementi – po uradni dolžnosti preizkusiti nedovoljenost arbitražne klavzule iz pogodbe, sklenjene med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, če lahko v skladu z nacionalnimi postopkovnimi pravili ta preizkus opravi v okviru podobnih predlogov na podlagi nacionalnega prava. Če to velja, mora to sodišče ugotoviti vse posledice, ki lahko v skladu z nacionalnim pravom zaradi tega nastanejo, zato da zagotovi, da navedena klavzula za tega potrošnika ni zavezujoča.

²⁰ Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL L 95, str. 29).

V zvezi s tem preizkusom je Sodišče pojasnilo, da je člen 6(1) Direktive 93/13 zavezujoča določba in da je treba glede na značilnosti in pomen javnega interesa, na katerem temelji varstvo, ki je s to direktivo zagotovljeno potrošnikom, člen 6 šteti za določbo, ki je enakovredna nacionalnim pravilom, ki imajo v nacionalnem pravnem redu status določb javnega reda.

V zadevi *Aventis Pasteur* (sodba z dne 2. decembra 2009, C-358/08) je Sodišče spomnilo na sodno prakso, ki izhaja iz sodbe *O'Byrne*²¹, in pojasnilo, da je treba člen 11 Direktive 85/374/EGS²² razlagati tako, da nasprotuje temu, da se nacionalni predpisi, ki dovoljujejo nadomestitev ene tožene stranke z drugo med sodnim postopkom, uporabijo tako, da po poteku roka, ki ga določajo, omogočajo tožbo zoper „proizvajalca“ v smislu člena 3 te direktive kot toženo stranko v postopku, ki je bil v tem roku sprožen zoper drugo osebo.

Vendar je treba po eni strani navedeni člen 11 razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da nacionalno sodišče v sodnem postopku, sproženem v roku, določenem s tem členom, zoper hčerinsko družbo, ki je v stoddostni lasti „proizvajalca“ v smislu člena 3(1) Direktive 85/374, meni, da lahko ta proizvajalec nadomesti to hčerinsko družbo, če to sodišče ugotovi, da je dajanje zadevnega proizvoda v promet dejansko določil ta proizvajalec.

Po drugi strani je treba člen 3(3) Direktive 85/374 razlagati tako, da kadar oškodovanec zaradi proizvoda, ki naj bi imel napako, razumno ni mogel identificirati proizvajalca tega proizvoda, preden je začel uresničevati svoje pravice zoper njegovega dobavitelja, je treba takega dobavitelja šteti za „proizvajalca“ za namene uporabe zlasti člena 11 navedene direktive, če ni oškodovancu na lastno pobudo in nemudoma sporočil identitete proizvajalca ali svojega dobavitelja, kar mora preučiti nacionalno sodišče ob upoštevanju okoliščin zadeve.

V zvezi z nepoštenimi poslovnimi praksami je Sodišče v združenih zadevah *VTB-VAB* (sodba z dne 23. aprila 2009, C-261/07 in C-299/07) razlagalo Direktivo 2005/29/ES²³. Presodilo je, da navedena direktiva nasprotuje nacionalni ureditvi, ki razen nekaterih izjem in brez upoštevanja posebnih okoliščin posameznega primera – torej na splošno in preventivno – prepoveduje vsako vezano ponudbo prodajalca potrošniku.

Ta ureditev namreč določa načelo prepovedi vezanih ponudb, čeprav take prakse niso vključene v Prilogo I k navedeni direktivi, v kateri so taksativno naštetе samo poslovne prakse, ki so prepovedane v vseh okoliščinah in jih zato ni treba proučiti v vsakem posameznem primeru.

Sodišče je spomnilo, da se je s to direktivo izvedla popolna uskladitev pravil o nepoštenih poslovnih praksah na ravni Skupnosti. Zato države članice niti zaradi doseganja višje ravni varstva potrošnikov ne smejo sprejeti bolj omejevalnih ukrepov, kot so opredeljeni z navedeno direktivo.

Nacionalna ureditev z vzpostavitvijo domneve nezakonnosti vezanih ponudb, tudi če nacionalni zakon določa več izjem od navedene prepovedi, ne izpolnjuje zahtev, ki jih določa ta direktiva.

²¹ Sodba z dne 9. februarja 2006, C-127/04, ZOdl., str. I-1313.

²² Direktiva Sveta z dne 25. julija 1985 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z odgovornostjo za proizvode z napako (85/374/ES) (UL L 210, str. 29).

²³ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 149, str. 22).

S področja pravic intelektualne lastnine je treba na kratko predstaviti dve sodbi.

Najprej je treba navesti zadevo *FEIA* (sodba z dne 2. julija 2009, C-32/08), v kateri je Sodišče presodilo, da se člen 14(3) Uredbe (ES) št. 6/2002²⁴, v skladu s katerim se pravica do modela Skupnosti prenese na delodajalca, če model razvije zaposleni pri opravljanju svojih dolžnosti ali po navodilih delodajalca, razen če se ne dogovorita drugače ali če nacionalna zakonodaja ne določa drugače, ne uporablja za modele Skupnosti, razvite po naročilu. Zakonodajalec Skupnosti je namreč želel posebno ureditev, ki jo določa člen 14(3) navedene uredbe, opredeliti s posebno vrsto pogodbenega razmerja, to je z delovnim razmerjem, kar izključuje uporabo navedenega odstavka za druga pogodbenega razmerja, kot so razmerja v zvezi z modelom Skupnosti, ustvarjenim po naročilu.

Kadar se, prvič, obravnavajo neregistrirani modeli Skupnosti, ki so bili razviti po naročilu, in, drugič, na podlagi nacionalne zakonodaje taki modeli niso izenačeni s tistimi, ki so bili razviti v okviru delovnega razmerja, je treba člen 14(1) Uredbe št. 6/2002 razlagati tako, da ima pravico do modela Skupnosti oblikovalec, razen če je bila ta pravica s pogodbo prenesena na njegovega pravnega naslednika. Možnost pogodbenega prenosa pravice do modela Skupnosti z oblikovalca na njegovega pravnega naslednika v smislu člena 14(1) navedene uredbe je namreč razvidna iz besedila tega člena in je v skladu s cilji, ki jim navedena uredba sledi. Prilagoditev varstva modelov Skupnosti potrebam vseh industrijskih sektorjev v Skupnosti z uporabo pogodbenega prenosa pravice do modela Skupnosti lahko prispeva k bistvenemu cilju učinkovitega izvrševanja pravic, ki jih daje model Skupnosti, po vsem ozemlju Skupnosti. Poleg tega povečano varstvo industrijskega oblikovanja ne spodbuja le prispevanja posameznih oblikovalcev k odličnosti Skupnosti na tem področju, temveč spodbuja tudi inovativnost in razvoj novih izdelkov ter naložbe v njihovo izdelovanje. Nacionalno sodišče pa je pristojno, da prouči vsebino take pogodbe in ugotovi, ali je bila v konkretnem primeru pravica do neregistriranega modela Skupnosti dejansko prenesena z oblikovalca na njegovega pravnega naslednika, pri čemer nacionalno sodišče pri ugotavljanju, kdo ima v skladu s členom 14(1) navedene uredbe pravico do neregistriranega modela Skupnosti, uporabi pogodbeno pravo.

Nato je treba navesti zadevo *Sony Music Entertainment* (sodba z dne 20. januarja 2009, C-240/07), v kateri je Sodišče presodilo, da trajanje varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic, v obravnavanem primeru pravic do reprodukcije fonogramov, iz Direktive 2006/116/ES²⁵, velja na podlagi člena 10(2) te direktive, tudi kadar zadevni predmet ni bil nikoli varovan v državi članici, v kateri se zahteva varstvo. Tako iz besedila te določbe izhaja, da prvi alternativni pogoj vsebuje zahtevo, da je bil zadevni predmet predhodno varovan v vsaj eni od držav članic. Z navedeno določbo se ne zahteva, da se varstvo po isti direktivi zahteva v tej državi članici. Poleg tega, medtem ko je namen te direktive uskladitev zakonodaj držav članic, tako da se trajanje varstva izenači v vsej Skupnosti, pa razlaga člena 10(2) Direktive 2006/116, po kateri naj bi se za izpolnitev tega pogoja zahtevalo, da je bilo varstvo predhodno zagotovljeno v nacionalni zakonodaji države članice, v kateri se zahteva varstvo po navedeni direktivi, pa čeprav bi bilo tako predhodno varstvo priznано v drugi državi članici, ni v skladu niti z besedilom zadevne določbe niti z namenom te direktive.

Sodišče je dodalo, da je treba člen 10(2) Direktive 2006/116 razlagati tudi tako, da trajanje varstva po tej direktivi velja takrat, ko je bilo zadevno delo ali predmet 1. julija 1995 varovano v vsaj eni

²⁴ Uredba Sveta (ES) št. 6/2002 z dne 12. decembra 2001 o modelih Skupnosti (UL 2002, L 3, str. 1).

²⁵ Direktiva 2006/116/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o trajanju varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic (UL L 372, str. 12).

od držav članic na podlagi nacionalnih določb o avtorski ali sorodnih pravicah te države članice in ko je bil imetnik takih pravic na tem delu ali predmetu, ki je državljan tretje države, na ta dan upravičen do varstva po teh nacionalnih določbah. Vprašanje, ali je bil v okviru te določbe imetnik avtorski pravici sorodnih pravic na delu ali predmetu, ki je državljan tretje države, 1. julija 1995 varovan v vsaj eni od držav članic, je treba namreč presojeti na podlagi nacionalnih določb te države članice, ne pa na podlagi nacionalnih določb države članice, v kateri se zahteva varstvo po tej direktivi. Tako ugotovitev potrjujejo tudi cilji uskladitve iz navedene direktive in zlasti ta, da se določi ista začetna točka za izračun trajanja varstva avtorski pravici sorodnih pravic ter isto trajanje varstva teh pravic po vsej Skupnosti. Iz tega izhaja, da za delo ali predmet, ki je bil 1. julija 1995 varovan v vsaj eni od držav članic v skladu z nacionalnimi določbami te države članice, dejstvo, da je imetnik tega varstva državljan tretje države in da v državi članici, v kateri se zahteva trajanje varstva po Direktivi 2006/116, ni varovan na podlagi nacionalnega prava te države članice, ni odločilno za vprašanje uporabe člena 10(2) te direktive. Pomembno je namreč, ali je bilo 1. julija 1995 zadevno delo ali predmet varovano na podlagi nacionalnih določb v vsaj eni od držav članic.

Spori so se pojavljali tudi v drugih sektorjih, ki so bili usklajeni na ravni Skupnosti.

V zadevi *Damgaard* (sodba z dne 2. aprila 2009, C-421/07) je Sodišče pojasnilo pojem oglaševanja na področju zdravil za uporabo v humani medicini. Novinar je bil kazensko preiganjan, ker je javno razširjal informacije o značilnostih in razpoložljivosti zdravila, katerega trženje ni dovoljeno v nobeni državi članici, Direktiva 2001/83/ES²⁶ pa določa visoko stopnjo varstva potrošnika na področju obveščanja o zdravilih in njihovega oglaševanja. Sodišče, ki mu je bilo predloženo vprašanje o razlagi člena 86 Direktive 2001/83, kot je bila spremenjena z Direktivo 2004/27/ES²⁷, je presodilo, da je razširjanje informacij o zdravilu, zlasti o njegovih zdravilnih in profilaktičnih lastnostih, s strani tretje osebe mogoče škodljivo za oglaševanje v smislu tega člena, čeprav ta tretja oseba deluje na lastno pobudo in v celoti pravno in dejansko neodvisno od proizvajalca ali prodajalca takega zdravila. Sodišče je dodalo, da je presoja, ali to razširjanje pomeni obliko obveščanja, vključno z obveščanjem od vrat do vrat, agitiranja ali spodbujanja z namenom, da se spodbuja predpisovanje, izdajanje, prodaja ali potrošnja zdravil, v pristojnosti nacionalnega sodišča.

V zgoraj navedeni zadevi *UTECA* je Sodišče presodilo, da je treba Direktivo 89/552/EGS o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju dejavnosti razširjanja televizijskih programov, kakor je bila spremenjena z Direktivo 97/36/ES,²⁸ in predvsem njen člen 3 ter člen 12 ES razlagati tako, da ne nasprotujejo španski zakonodaji, ki določa, da izdajatelji televizijskih programov 5 % svojih prihodkov iz poslovanja namenijo vnaprejšnjemu financiranju evropskih kinematografskih in televizijskih filmov oziroma, natančneje, da 60 % od teh 5 % namenijo za dela, katerih jezik izvornika je eden od uradnih jezikov te države članice. Sodišče je menilo, da ne glede na vprašanje, ali tak ukrep spada na področja, ki jih pokriva navedena direktiva, države članice načeloma ostanejo pristojne za sprejetje takega ukrepa, če spoštujejo temeljne svoboščine, zagotovljene s Pogodbo. Čeprav tak ukrep v delu, v katerem se nanaša na obveznost, da se za dela, katerih jezik izvornika je eden od uradnih jezikov zadevne države članice, nameni 60 % od 5 % prihodkov iz poslovanja, namenjenih vnaprejšnjemu financiranju evropskih

²⁶ Direktiva 2001/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini (UL L 311, str. 67).

²⁷ Direktiva 2004/27/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 o spremembah Direktive 2001/83/ES o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini (UL L 136, str. 34).

²⁸ Direktiva Sveta z dne 3. oktobra 1989 o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju dejavnosti razširjanja televizijskih programov (89/552/EGS) (UL L 298, str. 23).

kinematografskih in televizijskih filmov, pomeni omejitev več temeljnih svoboščin, in sicer svobode opravljanja storitev, svobode ustanavljanja, prostega pretoka kapitala in prostega gibanja delavcev, pa ga je mogoče upravičiti s ciljem zadevne države članice, da zaščiti in spodbuja enega ali več svojih uradnih jezikov. V zvezi s tem je tak ukrep, ker določa obveznost vlaganja v kinematografske in televizijske filme, katerih jezik izvirnika je eden od uradnih jezikov te države članice, primeren za zagotovitev uresničitve takega cilja. Hkrati pa po mnenju Sodišča ne presega tega, kar je potrebno za doseg navedenega cilja. Ker se ta ukrep nanaša le na 3 % prihodkov iz poslovanja izdajateljev, takega deleža namreč ni mogoče šteti za nesorazmernega v primerjavi z zastavljenim ciljem. Poleg tega tak ukrep ne presega tega, kar je potrebno za uresničenje zastavljenega cilja, zgolj zato, ker ne določa meril za razvrstitev zadevnih del kot „kulturnih proizvodov“. Ker sta jezik in kultura nerazdružljivo povezana, ni mogoče šteti, da morajo biti poleg cilja države članice, da varuje in spodbuja enega ali več svojih uradnih jezikov, določena še druga kulturna merila, da se lahko upraviči omejitev ene od temeljnih svoboščin, zagotovljenih s Pogodbo. Tak ukrep tudi ne presega tega, kar je potrebno za uresničenje zastavljenega cilja, zgolj zato, ker so upravičenci do zadevnega financiranja večinoma produkcijske hiše s sedežem v tej državi članici. Dejstvo, da lahko merilo, na katerem temelji navedeni ukrep, in sicer jezikovno merilo, pomeni ugodnost za produkcijske hiše, katerih dela so v jeziku, na katerega se nanaša navedeno merilo, in ki zato lahko v praksi največkrat izhajajo iz države članice, v kateri je ta jezik uradni jezik, se izkaže za neločljivo povezano z zastavljenim ciljem. Tak položaj ne more biti sam po sebi dokaz za nesorazmernost navedenega ukrepa, ker sicer priznanje, da je cilj države članice varovati in spodbujati enega ali več svojih uradnih jezikov nujni razlog v splošnem interesu, ne bi imelo smisla. Sodišče je v zvezi s členom 12 ES pojasnilo, da se ta določba samostojno uporablja le v položajih, ki jih ureja pravo Skupnosti, vendar zanje Pogodba ne določa posebnega pravila o prepovedi diskriminacije. Načelo prepovedi diskriminacije je bilo na področju prostega gibanja delavcev, svobode ustanavljanja, svobode opravljanja storitev in prostega pretoka kapitala namreč določeno s členi 39(2) ES, 43 ES, 49 ES in 56 ES. Ker iz navedenega izhaja, da zadevni ukrep ni v nasprotju z navedenimi določbami Pogodbe, tudi ni mogoče šteti, da je v nasprotju s členom 12 ES.

Znamke

S tega področja je treba navesti zadevo *PAGO International* (sodba z dne 6. oktobra 2009, C-301/07), v kateri so bili pojasnjeni pogoji, ki jih mora izpolnjevati znamka, da bi imela „ugled“ v smislu člena 9(1)(c) Uredbe (ES) št. 40/94²⁹. Sodišče je sklepalo po analogiji s sodbo *Davidoff* (sodba z dne 9. januarja 2003, C-292/00, Recueil, str. I-389) in je najprej menilo, da ne glede na besedilo navedenega člena 9(1)(c) in ob upoštevanju splošne sistematike in ciljev sistema, v katerega se ta člen uvršča, varstvo znamk Skupnosti, ki imajo ugled, v primeru uporabe znaka za enake ali podobne proizvode ali storitve ne more biti manjše kot v primeru uporabe znaka za proizvode ali storitve, ki si niso podobni. Zato po mnenju Sodišča ta člen velja za znamko Skupnosti, ki ima ugled, tudi v zvezi s proizvodi ali storitvami, ki so podobni tistim, za katere je navedena znamka registrirana. Sodišče je nato presodilo, da mora znamko Skupnosti, da bi zanjo veljalo varstvo iz te določbe, na znatnem delu ozemlja Skupnosti poznati znaten del javnosti, ki jo proizvodi ali storitve, ki jih znamka zajema, zadevajo, in da je glede na ugled znamke *PAGO International* na celotnem ozemlju države članice, in sicer Avstrije, to ozemlje mogoče šteti za znaten del ozemlja Skupnosti.

Socialna politika

Na tem področju se je Sodišče srečalo z novimi problematikami. V zadevi *Akavan Erityisalojen Keskusliitto AEK in drugi* (sodba z dne 10. septembra 2009, C-44/08) se je prvič izreklo o obsegu

²⁹ Uredba Sveta (ES) št. 40/94 z dne 20. decembra 1993 o znamki Skupnosti (UL L 11, str. 1).

obveznosti informiranja in posvetovanja, določene v členu 2 Direktive 98/59/ES o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi s kolektivnimi odpusti³⁰.

V zvezi s trenutkom nastanka obveznosti posvetovanja je Sodišče menilo, da s sprejetjem strateških odločitev ali sprememb poslovanja v skupini podjetij, ki zavezujejo delodajalca, da predvidi ali načrtuje kolektivne odpuste, za tega delodajalca nastane obveznost posvetovanja s predstavniki delavcev. Poleg tega je pojasnilo, da nastanek te obveznosti ni odvisen od dejstva, da lahko delodajalec predstavnikom delavcev že predloži vse zahtevane podatke iz člena 2(3), prvi pododstavek, točka (b), Direktive 98/59.

V zvezi z določitvijo osebe, ki mora izpolniti obveznost posvetovanja, je Sodišče poudarilo, da je edini naslovnik obveznosti informiranja, posvetovanja in obveščanja delodajalec. Podjetje, ki obvladuje delodajalca, nima lastnosti delodajalca, čeprav bi glede zadnjega lahko sprejelo zavezujoče odločitve. Pri skupini podjetij, ki jo sestavlja matična družba in ena ali več hčerinskih družb, obveznost posvetovanja s predstavniki delavcev za hčerinsko družbo, ki je delodajalka, nastane šele, ko se ta hčerinska družba, v kateri obstaja možnost, da se bodo izvedli kolektivni odpusti, opredeli.

V zvezi s končanjem postopka posvetovanja je Sodišče pojasnilo, da mora pri skupini podjetij hčerinska družba, na katero se nanašajo kolektivni odpusti, postopek posvetovanja končati, preden na podlagi morebitnih neposrednih navodil svoje matične družbe odpove pogodbe delavcev, na katere se ti odpusti nanašajo.

V zadevi *Mono Car Styling* (sodba z dne 16. julija 2009, C-12/08) je Sodišče znova prvič odgovorilo na vprašanje, ali Direktiva 98/59³¹ daje delavcem, ki želijo izpodbijati kršitev postopka informiranja in posvetovanja, posamično pravico ali ne.

Po mnenju Sodišča je pravica do informiranja in posvetovanja, določena v Direktivi 98/59, zlasti v njenem členu 2, uvedena v korist delavcev kot skupnosti in ima torej kolektivno naravo. Vendar pa je raven zaščite te kolektivne pravice, ki se zahteva s členom 6 te direktive, dosežena, kadar je z upošteveno nacionalno ureditvijo predstavnikom delavcev podeljeno procesno upravičenje, za katero niso določene omejitve ali posebni pogoji. Člen 6 Direktive 98/59 v povezavi s členom 2 te direktive je torej treba razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni ureditvi, s katero so urejeni postopki, katerih namen je omogočiti predstavnikom delavcev in delavcem kot posameznikom, da zahtevajo nadzor spoštovanja obveznosti, določenih v tej direktivi, omejuje pa procesno upravičenje posameznih delavcev v zvezi z očitki, ki jih lahko navajajo, in ga pogojuje z zahtevo, da morajo predstavniki delavcev ugovore predhodno predložiti delodajalcu, zadevni delavec pa mora delodajalca predhodno obvestiti, da uveljavlja nespoštovanje postopka informiranja in posvetovanja.

Sodišče je prav tako spomnilo, da mora nacionalno sodišče pri uporabi nacionalnega prava na podlagi načela skladne razlage nacionalnega prava upoštevati vse predpise nacionalnega prava in ga razlagati kar se da ob upoštevanju besedila in cilja direktive, da bi se dosegel rezultat, ki je v skladu s ciljem, ki mu sledi direktiva. Ker člen 2 Direktive 98/59 nasprotuje nacionalni ureditvi, ki zmanjšuje obveznosti delodajalca, ki načrtuje kolektivne odpuste, glede na obveznosti, določene v tem členu, mora tako nacionalno sodišče v okviru svoje pristojnosti zagotoviti, da se obveznosti takega delodajalca ne zmanjšajo glede na obveznosti, ki so določene v členu 2 navedene direktive.

³⁰ Direktiva Sveta 98/59/ES z dne 20. julija 1998 (UL L 225, str. 16).

³¹ Glej prejšnjo opombo.

V zadevi *Meerts* (sodba z dne 22. oktobra 2009, C-116/08) je Sodišče pojasnilo pravice delavca – katerega pogodba o zaposlitvi je bila odpovedana, ko je bil na starševskem dopustu v obliki krajšega delovnega časa – kakor izhajajo iz Direktive 96/34/ES o okvirnem sporazumu o starševskem dopustu, sklenjenem med UNICE, CEEP in ETUC³².

Na podlagi ugotovitve, da klavzula 2, točka 6, navedenega okvirnega sporazuma določa, da se pravice delavca, ki so pridobljene ali so v postopku pridobitve na dan začetka starševskega dopusta, ohranijo take, kakršne so, do konca starševskega dopusta, je Sodišče presodilo, da je iz besedila te določbe in njenega sobesedila razvidno, da je cilj te določbe preprečiti izgubo ali zmanjšanje pravic iz delovnega razmerja, ki so pridobljene ali so v postopku pridobitve in ki jih delavec lahko uveljavlja ob začetku starševskega dopusta, in zagotoviti, da bo po njegovem izteku glede teh pravic v enakem položaju kot pred dopustom. Ob upoštevanju cilja enakega obravnavanja moških in žensk, ki mu sledi okvirni sporazum o starševskem dopustu, je treba obveznost upoštevanja pravic, ki so pridobljene ali so v postopku pridobitve, razumeti tako, kot da izraža posebej pomembno načelo socialnega prava Skupnosti, ki ga ni mogoče razlagati ozko. Iz ciljev okvirnega sporazuma o starševskem dopustu je razvidno, da pojem „pravice, ki so pridobljene ali v postopku pridobitve“ iz okvirnega sporazuma vključuje vse pravice in ugodnosti, v gotovini ali v naravi, ki neposredno ali posredno izhajajo iz delovnega razmerja in jih lahko delavec uveljavlja v razmerju do delodajalca na dan, ko začne starševski dopust. Med temi pravicami in ugodnostmi so vse tiste, ki so povezane s pogoji zaposlitve, kot je pravica delavca, zaposlenega s polnim delovnim časom, ki izrablja starševski dopust v obliki krajšega delovnega časa, do odpovednega roka – če delodajalec enostransko odpove pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas – katerega trajanje se določi glede na delovno dobo delavca v podjetju in katerega cilj je olajšati iskanje nove zaposlitve. Vse te pravice in ugodnosti bi bile ob neupoštevanju zakonsko določenega odpovednega roka ob odpovedi pogodbe o zaposlitvi med starševskim dopustom v obliki krajšega delovnega časa izničene, če bi delavec, ki je zaposlen s polnim delovnim časom, izgubil pravico, da se mu odškodnina zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi, ki mu pripada, določi na podlagi plače, določene v njegovi pogodbi o zaposlitvi. Tako bi lahko nacionalna zakonodaja, ki bi ob starševskem dopustu vodila do zmanjšanja pravic iz delovnega razmerja, delavca odvrnila od izrabe takega dopusta in spodbujala delodajalca, da pogodbe o zaposlitvi odpove najprej delavcem, ki so na starševskem dopustu. To bi bilo neposredno v nasprotju z namenom okvirnega sporazuma o starševskem dopustu, katerega eden od ciljev je čim boljje uskladiti družinsko in poklicno življenje.

Sodišče je na podlagi tega presodilo, da okvirni sporazum o starševskem dopustu nasprotuje temu, da se odškodnina – če delodajalec brez utemeljenega razloga ali ob neupoštevanju zakonsko določenega odpovednega roka enostransko odpove pogodbo o zaposlitvi delavcu, ki je zaposlen za nedoločen čas in s polnim delovnim časom, medtem ko je ta na starševskem dopustu v obliki krajšega delovnega časa – ki jo je treba izplačati temu delavcu, določi na podlagi nižje plače, ki jo prejema ob odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

V zadevi *Hütter* (sodba z dne 18. junija 2009, C-88/08) je Sodišče presodilo, da nacionalna zakonodaja, ki pri določanju razreda, v katerega so razvrščeni pogodbeni uslužbenci v javnem sektorju države članice, ne upošteva obdobja zaposlitve pred 18. letom, diskriminira na podlagi starosti, česar ni mogoče legitimno upravičiti, ter je zato v nasprotju s pravom Skupnosti.

³² Direktiva Sveta 96/34/ES z dne 3. junija 1996 (UL L 145, str. 4), kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 97/75/ES z dne 15. decembra 1997 (UL 1998, L 10, str. 24).

V sodbi je ugotovilo, da taka ureditev, ki uvaja različno obravnavanje oseb na podlagi starosti, v kateri so pridobile poklicne izkušnje, pomeni različno obravnavanje na podlagi merila starosti v smislu člena 2(1) in (2)(a) Direktive 2000/78/ES³³.

Sodišče je nato poudarilo, da sta cilja, ki jima sledi zadevna ureditev, in sicer da se splošne srednje šole ne obravnavajo manj ugodno od poklicnih ter da se spodbuja vključevanje mladih s poklicno izobrazbo na trg dela, legitimna cilja v smislu člena 6(1) Direktive 2000/78.

Vendar pa je Sodišče ugotovilo, da sta cilja protislovna, saj ju sporni ukrep ne more spodbujati hkrati. Poleg tega je Sodišče glede cilja, da se splošne srednje šole ne obravnavajo manj ugodno od poklicnih, poudarilo, da merilo starosti, v kateri so bile pridobljene poklicne izkušnje, velja ne glede na vrsto šole. V teh okoliščinah se to merilo ne zdi primerno za uresničevanje cilja. Glede cilja spodbujanja vključevanja mladih s poklicno izobrazbo na trg dela pa je Sodišče poudarilo, da neupoštevanje izkušenj, pridobljenih pred 18. letom, brez razlike velja za vse pogodbene uslužbenke v javnem sektorju, ne glede na starost, ko so bili sprejeti v službo. Ker to pravilo ne upošteva starosti oseb ob sprejetju v službo, torej ni primerno za spodbujanje skupine delavcev nizke starosti k vstopanju na trg dela.

Sodišče je na podlagi tega sklenilo, da diskriminacije, uvedene z zadevno ureditvijo, ni mogoče šteti za upravičeno in da je torej v nasprotju s členi 1, 2 in 6 Direktive 2000/78.

Okolje

V sodni praksi Sodišča je bilo tako kot prejšnja leta veliko sporov v zvezi s pravom okolja.

V zadevi *Komisija proti Malti* (sodba z dne 10. septembra 2009, C-76/08) je Sodišče presojalo, ali, kot je trdila Komisija, Republika Malta s tem, da je od leta 2004 do leta 2007 dovoljevala pomladanski lov na prepelico in divjo grlico, ni izpolnila obveznosti iz Direktive Sveta z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS)³⁴.

V skladu s členom 7(1) in (4) navedene direktive se namreč ti vrsti ne smeta loviti v času vrnitve na gnezditvena območja. Vendar pa člen 9(1) iste direktive določa sistem odstopanj od teh prepovedi, če ni druge zadovoljive rešitve.

Sodišče je poudarilo, da čeprav sta ti vrsti jeseni v zadevnih letih dejansko bili na Malti, pa so v tem obdobju lovci ujeli zgolj zanemarljivo število ptic. Poleg tega so bile v tem obdobju te ptice zgolj na omejenem delu Malte. Končno, populacija teh dveh vrst ptic ni pod zadovoljivo ravno. Z rdečega seznama ogroženih vrst, ki ga vodi Svetovna zveza za varstvo narave, je razvidno zlasti, da zadevni vrsti spadata v skupino „najmanj ogroženih vrst“. Sodišče je menilo, da v teh zelo posebnih okoliščinah jesenskega lova na ti vrsti ni mogoče šteti za zadovoljivo rešitev na Malti, alternativno začetku pomladanskega lova.

Vendar ta ugotovitev še zdaleč ne omogoča, da se prosto dovoli pomladanski lov, temveč dopušča začetek lova samo, če je to nujno in če drugi cilji, ki jim sledi navedena direktiva, niso ogroženi. Tako je Sodišče menilo, da začetek pomladanske lovne dobe, ko se ti vrsti vračata na gnezditvena območja, zaradi česar je smrtnost prepelice in divje grlice trikrat oziroma osemkrat

³³ Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL L 303, str. 16).

³⁴ UL L 103, str. 1.

večja v primerjavi s tisto iz jesenske lovne dobe, ni rešitev, ki bi bila primerna in strogo sorazmerna s ciljem ohranjanja ogroženih živalskih vrst, ki mu sledi ta direktiva.

V teh okoliščinah je Sodišče ugotovilo, da Republika Malta ni upoštevala pogojev za odstopanje in torej ni izpolnila obveznosti iz navedene direktive.

V zadevi *Komisija proti Poljski* (sodba z dne 16. julija 2009, C-165/08) je Sodišče presojalo, ali, kot je trdila Komisija, Republika Poljska s tem, da je na splošno prepovedala trženje semen gensko spremenjenih sort ter njihov vpis v nacionalni katalog sort, ni izpolnila obveznosti iz direktiv 2001/18/ES³⁵ in 2002/53/ES³⁶.

Republika Poljska je izvirno trdila, da direktivi 2001/18 in 2002/53 v obravnavanem primeru ne moreta veljati, ker sledita ciljem prostega pretoka, varstva okolja in javnega zdravja, nacionalna zakonodaja pa sledi etičnim in verskim ciljem. Z drugimi besedami, sporne nacionalne določbe ne spadajo na področje uporabe navedenih direktiv, čeprav je mogoče ovire za prosti pretok GSO, povzročene z morebitno kršitvijo člena 28 ES, glede na okoliščine zadeve upravičiti na podlagi člena 30 ES.

Sodišče je v zvezi s tem menilo, da za rešitev spora ni treba odločiti o vprašanju, ali države članice ohranijo možnost, da se sklicujejo na etične in verske argumente za utemeljitev sprejetja nacionalnih ukrepov, ki odstopajo od določb direktiv 2001/18 in 2002/53. Zadostovala je ugotovitev, da Republika Poljska ni dokazala, da sporni nacionalni določbi dejansko sledita navedenim ciljem. V teh okoliščinah so bile s splošnimi prepovedmi, kakršne so v spornih nacionalnih določbah, kršene obveznosti, ki za Republiko Poljsko izhajajo tako iz členov 22 in 23 Direktive 2001/18 kot iz členov 4(4) in 16 Direktive 2002/53. Sodišče je na podlagi tega presodilo, da država članica, ki prepove prosti pretok semen gensko spremenjenih sort in vključitev gensko spremenjenih sort v nacionalni katalog sort, ne izpolni obveznosti iz členov 22 in 23 Direktive 2001/18 in iz členov 4(4) in 16 Direktive 2002/53.

V okviru zadeve o izračunu dajatve za odstranjevanje odpadkov (sodba z dne 16. julija 2009 v zadevi *Futura Immobiliare in drugi*, C-254/08), v kateri je bilo uporabljeno načelo plačila povzročitelja obremenitve, je Sodišče razložilo člen 15(a) Direktive 2006/12/ES³⁷ tako, da glede na trenutno stanje prava Skupnosti ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki za financiranje storitve upravljanja in odstranjevanja komunalnih odpadkov določa dajatve, ki se izračuna na podlagi ocenjene količine odpadkov uporabnikov te storitve, in ne na podlagi količine odpadkov, ki so jo dejansko proizvedli in predali za odvoz.

Sodišče je utemeljilo svoje sklepanje z dejstvom, da navedeni člen 15(a) za primer, ko imetniki odpadkov te predajo pobiralcu, določa, da morajo v skladu z načelom plačila povzročitelja obremenitve strošek odstranjevanja odpadkov nositi ti imetniki. Vendar pa je pogosto težko in celo drago določiti natančno količino komunalnih odpadkov, ki jih pobiralcu preda vsak imetnik. V teh okoliščinah lahko uporaba meril – ki temeljijo na eni strani na sposobnosti imetnikov za proizvodnjo odpadkov, izračunani glede na površino nepremičnin, ki jih uporabljajo, in glede na njihovo namembnost, in/ali na drugi strani na vrsti proizvedenih odpadkov – omogoči izračun

³⁵ Direktiva 2001/18/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. marca 2001 o namernem sproščanju gensko spremenjenih organizmov v okolje in razveljavitvi Direktive Sveta 90/220/EGS (UL L 106, str. 1).

³⁶ Direktiva Sveta 2002/53/ES z dne 13. junija 2002 o skupnem katalogu sort poljščin (UL L 193, str. 1).

³⁷ Direktiva 2006/12/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2006 o odpadkih (UL L 114, str. 9).

stroškov odstranjevanja teh odpadkov in njihovo razdelitev med različne imetnike, ker so ta merila po naravi taka, da neposredno vplivajo na višino navedenih stroškov.

Sodišče je pojasnilo, da pa mora predložitveno sodišče na podlagi dejanskih in pravnih elementov, ki so mu bili predloženi, preveriti, ali dajatev za odstranjevanje zasebnih trdnih komunalnih odpadkov ne povzroči, da se nekaterim imetnikom, v tem primeru hotelskim obratom, zaračunajo stroški, ki so očitno nesorazmerni glede na količino ali vrsto odpadkov, ki bi jih lahko proizvedli.

Vizumi, azil in priseljevanje

Čedalje več je zadev na področju azila in Sodišče je imelo priložnost, da prvič razlaga več direktiv s tega področja.

Tako je v zadevi *Petrosian in drugi* (sodba z dne 29. januarja 2009, C-19/08) Sodišče obravnavalo postopek predaje prosilca za azil in v zvezi s tem razlagalo Uredbo (ES) št. 343/2003³⁸. Družina Petrosian armenskega izvora je vložila prošnjo za azil v Franciji in nato na Švedskem. Švedski nacionalni organi so hoteli poslati družino nazaj v Francijo, odločbo glede tega pa je družina Petrosian večkrat izpodbijala, tako da se je šestmesečni rok iz člena 20(1)(d) navedene uredbe iztekel. Ta rok, ki začne teči z „odločbo o pritožbi ali pregledu“, naj bi omogočil državi članici, pri kateri je bila vložena prošnja za azil, da opravi predajo, njegov iztek pa povzroči, da postane ta država odgovorna. Osrednje vprašanje sodbe se je nanašalo na dogodek, ki povzroči začetek teka šestmesečnega roka.

Sodišče je v odgovoru razlikovalo med dvema primeroma glede na to, ali nacionalni zakonodaji določata odložilni učinek. Tako je presodilo, da če ni nobenega pravnega sredstva, ki bi lahko imelo odložilni učinek, začne rok za izvedbo predaje teči z izrecno ali domnevano odločbo, s katero država članica, na katero je naslovljena zahteva po privolitvi v predajo, privoli v ponovni sprejem zadevne osebe. Kadar pa zakonodaja države članice, ki zahteva predajo, določa odložilni učinek pravnega sredstva, rok za izvedbo predaje ne začne teči že z začasno sodno odločbo, da se izvedba postopka predaje odloži, temveč šele s sodno odločbo, s katero se odloči o utemeljenosti postopka in s katero ni več mogoče ovirati te izvedbe. Ob upoštevanju cilja določitve roka za države članice je namreč treba začetek tega roka določiti tako, da imajo države članice na voljo šest mesecev, ki jih morajo popolnoma izkoristiti za določitev tehničnih podrobnosti izvedbe predaje. Poleg tega je Sodišče upoštevalo spoštovanje sodnega varstva in procesne avtonomije držav članic.

Nato je v zadevi *Elgafaji* (sodba z dne 17. februarja 2009, C-465/07) Sodišče presojalo obseg subsidiarne zaščite iz člena 15(c) Direktive Sveta 2004/83/ES³⁹ o minimalnih standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca. Predloženo je bilo vprašanje, ali je treba pogoj „resne in individualne grožnje za življenje ali osebnost civilista zaradi samovoljnega nasilja v situacijah mednarodnega ali notranjega oboroženega spopada“ iz točke (c) navedenega člena razumeti, kot zahteva Evropsko sodišče za človekove pravice, tako da se zahteva, da prosilec za subsidiarno zaščito predloži dokaz, da ga ta grožnja posebej zadeva zaradi elementov, ki so značilni za njegov položaj.

³⁸ Uredba Sveta (ES) št. 343/2003 z dne 18. februarja 2003 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vloži državljan tretje države (UL L 50, str. 1).

³⁹ Direktiva Sveta 2004/83/ES z dne 29. aprila 2004 o minimalnih standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca ali osebe, ki iz drugih razlogov potrebuje mednarodno zaščito, in o vsebini te zaščite (UL L 304, str. 12).

Sodišče je na to vprašanje odgovorilo nikalno. Najprej je potrdilo samostojnost člena 15 in poudarilo, da je njegova vsebina drugačna od člena 3 Evropske konvencije o človekovih pravicah in da ga je zato treba razlagati samostojno. Nato je menilo, da škoda, ki je opredeljena v točki (c) kot škoda, ki obsega „resno in individualno grožnjo za življenje ali osebnost“ prosilca, zajema bolj splošno tveganje nastanka škode kot druge vrste škode, opredeljene v istem členu, med katerimi je smrtna kazen, ki zajemajo položaje, v katerih je prosilec posebej izpostavljen tveganju nastanka posebne škode. Poleg tega je navedena grožnja neločljivo povezana s splošnim položajem „mednarodnega ali notranjega oboroženega spopada“.

Nazadnje, zadevno nasilje, ki pomeni to grožnjo, je opredeljeno kot „samovoljno“, to pa je izraz, ki pomeni, da lahko vpliva na osebe ne glede na njihove osebne okoliščine. V zvezi s tem je Sodišče pojasnilo, da čim bolj je prosilec morebiti sposoben dokazati, da ga grožnje posamično zadevajo zaradi elementov, ki so značilni za njegov položaj, tem nižja stopnja samovoljnega nasilja bo zadoščala, da se mu prizna pravica do subsidiarne zaščite. Sodišče je nazadnje poudarilo, da je taka razlaga člena 15(c) popolnoma v skladu z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah in zlasti s sodno prakso v zvezi s členom 3.

Nazadnje, vprašanje, predloženo v združenih zadevah *Zurita García in Choque Cabrera* (sodba z dne 22. oktobra 2009, C-261/08 in C-348/08), je bilo, ali Konvencija o izvajanju Schengenskega sporazuma (v nadaljevanju: KISS) in Zakonik o schengenskih mejah zavezujeta pristojne organe držav članic, da sprejmejo odločbo o odstranitvi zoper vsakega državljana tretje države, za katerega je bilo ugotovljeno, da nezakonito prebiva na ozemlju države članice. Dejansko stanje v tej zadevi se nanaša na M. García in A. Cabrero, v zvezi s katerima sta bili izdani odločbi o odstranitvi, ker sta nezakonito prebivala na španskem ozemlju. V skladu s španskim zakonom in njegovo razlago je treba izrečeno sankcijo v tem primeru omejiti na denarno kazen, če ni drugih dejavnikov, ki bi upravičili nadomestitev denarne kazni z odstranitvijo. M. García in A. Cabrera sta zadevi predložila nacionalnemu sodišču, ki je nato vložilo predloga za sprejetje predhodne odločbe pri Sodišču.

Sodišče je v svojem odgovoru najprej ugotovilo neuskkljenost besedila med špansko različico zadevnega besedila in drugimi jezikovnimi različicami. Ker je namreč samo v španski različici odstranitev obveznost, in ne možnost, ki jo imajo organi, je Sodišče presodilo, da prava volja zakonodajalca ni bila naložiti državam članicam obveznosti odstranitve. Poleg tega je Sodišče ugotovilo, da KISS daje prednost prostovoljnemu odhodu državljana, ki na ozemlju prebiva nezakonito. Poleg tega, čeprav KISS določa, da je treba v nekaterih okoliščinah državljana tretje države odstraniti iz države članice, na ozemlju katere je bil prijeto, pa določa tudi, da je ta posledica odvisna od pogojev nacionalnega prava zadevne države članice. Zato je Sodišče menilo, da mora nacionalno pravo vsake države članice določiti, zlasti kar zadeva pogoje za izvedbo odstranitve, način uporabe osnovnih pravil iz KISS v zvezi z državljanji tretjih držav, ki ne izpolnjujejo ali ne izpolnjujejo več pogojev za kratkoročno prebivanje na njenem ozemlju. Sodišče je presodilo, da niti KISS niti Zakonik o schengenskih mejah ne nalagata državam članicam obveznosti sprejetja odločbe o odstranitvi v zvezi z državljanom tretje države, ki nezakonito prebiva na ozemlju države članice.

Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah in mednarodno zasebno pravo

Leta 2009 je bilo na področju mednarodnega zasebnega prava izdanih veliko pomembnih sodb. Najprej je treba navesti sodbo z dne 6. oktobra 2009 v zadevi *ICF* (C-133/08), v kateri je Sodišče

prvič razlagalo Rimsko konvencijo o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih⁴⁰. Sodišče je na podlagi več predloženih vprašanj o členu 4 Konvencije najprej opozorilo, da je bila ta sklenjena, da bi se nadaljevalo delo za poenotenje prava na področju mednarodnega zasebnega prava, ki se je začelo s sprejetjem Bruseljske konvencije o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb⁴¹. V skladu z Rimsko konvencijo lahko pogodbeni stranki prosto izbereta pravo, ki se uporablja za pogodbo, ki jo skleneta. Če ga ne izbereta, se za pogodbo uporablja pravo države, s katero je ta pogodba najtesneje povezana. Konvencija poleg tega določa domnevo v korist kraja, v katerem ima prebivališče pogodbeni stranka, ki je dolžna opraviti za posamezno pogodbo značilno izpolnitev, in posebne navezne okoliščine, med drugim za pogodbe o prevozu blaga. V zvezi s tem je Sodišče presodilo, da se navezna okoliščina iz člena 4(4) navedene konvencije uporabi za pogodbo o zakupu vozila, ki ni „pogodba o zakupu vozila za en sam prevoz“, zgolj kadar glavni predmet pogodbe ni le dajanje prevoznega sredstva v uporabo, ampak prevoz blaga v pravem pomenu besede. Poleg tega je Sodišče presodilo, da je treba člen 4(5) te konvencije razlagati tako, da kadar je iz vseh okoliščin primera jasno razvidno, da je pogodba tesneje povezana z drugo državo od tiste, ki se določi na podlagi ene od naveznih okoliščin iz člena 4, od (2) do (4), iste konvencije, je naloga sodišča, da odstopi od teh naveznih okoliščin in določi pravo države, s katero je pogodba najtesneje povezana. Nazadnje je Sodišče odločilo, da del pogodbe lahko izjemoma ureja pravo, ki je drugačno od tistega, ki se uporabi za preostalo pogodbo, če je predmet tega dela pogodbe samostojen.

Razlaga Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (Uredba Bruselj I)⁴² in Konvencije z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (Bruseljska konvencija) je bila prav tako predmet več sodb, ki jih je treba navesti. Tako izvira zadeva *Apostolides* (sodba z dne 28. aprila 2009, C-420/07) iz delitve Cipra po posredovanju turške vojske leta 1974. Republika Ciper, ki je pristopila k Evropski uniji leta 2004, dejansko nadzoruje le južni del otoka, na severnem delu pa je bila ustanovljena Turška republika Severni Ciper, ki jo priznava le Turčija. V teh okoliščinah je bila s Protokolom k Aktu o pristopu Republike Ciper uporaba prava Skupnosti odložena na tistih območjih, ki niso pod dejanskim nadzorom vlade Republike Ciper. V okviru spora, ki ga je sprožil ciprski državljani o priznanju in izvršitvi dveh sodb, ki ju je izdalo sodišče s sedežem na južnem delu otoka in s katerima je bilo dvema britanskima državljanoma naloženo, da zapustita nepremičnino na severnem delu, je predložitveno sodišče, ki je sodišče v Združenem kraljestvu, Sodišču postavilo več vprašanj o razlagi in uporabi Uredbe št. 44/2001. Sodišče je najprej presodilo, da odstopanje iz navedenega protokola ne nasprotuje uporabi Uredbe št. 44/2001 za sodno odločbo, ki jo je izdalo ciprsko sodišče s sedežem na območju pod vladnim nadzorom, ki pa se nanaša na nepremičnino, ki je na severnem območju. Nato je Sodišče ugotovilo, da dejstvo, da je nepremičnina na območju, ki ni pod dejanskim nadzorom vlade, in da torej zadevnih sodnih odločb dejansko ni mogoče izvršiti v kraju, v katerem je nepremičnina, ne nasprotuje priznanju in izvršitvi sodnih odločb v drugi državi članici. Člen 22, točka 1, Uredbe št. 44/2001 se namreč nanaša na mednarodno sodno pristojnost držav članic, in ne na njihovo notranjo sodno pristojnost. Sodišče je v zvezi z izjemo javnega reda države članice, v kateri se zahteva priznanje, prav tako spomnilo, da sodišče ne more zavrniti priznanja sodne odločbe, ki jo je izdalo sodišče druge države članice, le zato, ker meni, da je bilo nacionalno pravo ali pravo Skupnosti napačno uporabljeno, saj bi bil sicer spodkopan cilj Uredbe št. 44/2001. V takem primeru

⁴⁰ Konvencija o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih, na voljo za podpis 19. junija 1980 v Rimu (UL 1980, L 266, str. 1).

⁴¹ Konvencija z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972, L 299, str. 32).

⁴² Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 (UL 2001, L 12, str. 1).

se lahko izjema uporabi le, če napačna uporaba prava pomeni, da bi se s priznanjem ali izvršitvijo sodne odločbe očitno kršilo bistveno pravno pravilo v notranjem pravnem redu zadevne države članice. Nazadnje je Sodišče presodilo, da priznanja ali izvršitve zamudne sodbe ni mogoče zavrniti, če je tožena stranka lahko začela postopek za izpodbijanje zamudne sodbe in če ji je to omogočilo uveljavljati, da ji pisanje o začetku postopka ali enakovredno pisanje ni bilo vročeno pravočasno in tako, da bi lahko pripravila obrambo.

V zadevi *Allianz (nekdanja Riunione Adriatica di Sicurta)* (sodba z dne 10. februarja 2009, C-185/07) je Sodišče presodilo, da ni združljivo z Uredbo št. 44/2001, da sodišče države članice izda odredbo, s katero osebi prepove, da začne ali nadaljuje postopek pred sodišči v drugi državi članici („anti-suit injunction“⁴³), ker naj bi se s takim postopkom kršil arbitražni sporazum. Sodišče je spomnilo, da se za postopek, ki vodi do izdaje „anti-suit injunction“, Uredba št. 44/2001 ne uporablja, vendar pa ima lahko ta postopek posledice, ki škodijo njenemu polnemu učinku. Tako je med drugim, kadar tak postopek ovira sodišče druge države članice pri izvajanju pristojnosti, ki so mu dodeljene na podlagi Uredbe št. 44/2001. Sodišče je torej presodilo, da če se zaradi predmeta spora, torej narave pravic, ki se varujejo s postopkom, za ta postopek uporablja Uredba št. 44/2001, se ta uredba uporabi tudi za vprašanje, ki se zastavi pred tem, in sicer v zvezi z uporabo arbitražnega sporazuma. Iz tega izhaja, da se za ugovor nepristojnosti na podlagi obstoja arbitražnega sporazuma uporablja Uredba št. 44/2001 in da je sodišče izključno pristojno, da na podlagi navedene uredbe odloča o tem ugovoru in svoji pristojnosti. Dejstvo, da se z uporabo „anti-suit injunction“ sodišču države članice, ki je običajno pristojno v skladu z Uredbo št. 44/2001, onemogoči, da bi se izreklo, ali se ta uporabi v sporu, o katerem odloča, nujno pomeni, da mu je odvzeto pooblastilo odločati o lastni pristojnosti. Z „anti-suit injunction“ se torej ne spoštuje splošno načelo, po katerem vsako sodišče na podlagi pravic, ki jih mora uporabiti, samo odloči, ali je pristojno za reševanje spora, ki mu je predložen. Poleg tega ruši vzajemno zaupanje med državami članicami glede njihovih pravnih sistemov in pravosodnih organov. „Anti-suit injunction“ torej ni združljiva z Uredbo št. 44/2001.

Področje uporabe Uredbe št. 44/2001 je bilo prav tako predmet zadeve *SCT Industri* (sodba z dne 2. julija 2009, C-111/08). Sodišče je v tej zadevi presodilo, da se navedena uredba ne uporablja za lastninsko tožbo za vrnitev stvari, vloženo v okviru postopka zaradi insolventnosti. Natančneje, glede na tesno povezavo s stečajnim postopkom je tožba za ugotovitev ničnosti prenosa kapitalskih deležev, ki ga je opravil upravitelj v okviru postopka zaradi insolventnosti, zajeta z izjemo od uporabe Uredbe št. 44/2001 v zvezi s stečajni.

Potem ko je Sodišče v zadevi *Color Drack* (sodba z dne 3. maja 2007, C-386/05, Recueil, str. I-3699) obravnavalo pogodbe o prodaji blaga, v katerih je bilo določenih več krajev dobave, je v zadevi *Rehder* (sodba z dne 9. julija 2009, C-204/08) obravnavalo pogodbe o opravljanju storitev, v katerih je bilo določeno opravljanje storitev v več krajih, in sicer pogodbo o letalskem prevozu. V tej zadevi je presodilo, da uporaba pravila o posebni pristojnosti v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji iz člena 5, točka 1, Uredbe št. 44/2001 ustreza cilju bližine in je utemeljena z obstojem tesne navezne okoliščine med pogodbo in sodiščem, ki naj o njej odloča. Ob upoštevanju ciljev bližine in predvidljivosti je torej treba v primeru opravljanja storitev v več krajih v različnih državah članicah poiskati kraj, ki zagotavlja najtesnejšo povezavo med zadevno pogodbo in pristojnim sodiščem, zlasti tistega, v katerem mora biti v skladu s pogodbo opravljen glavni del storitev. Pri letalskem prevozu oseb iz ene države članice v drugo, ki je opravljen na podlagi pogodbe, sklenjene z eno samo letalsko družbo, je za odločanje o odškodninskem zahtevku na podlagi te prevozne pogodbe

⁴³ Glej tudi sodbo Sodišča z dne 27. aprila 2004 v zadevi *Turner* (C-159/02, Recueil, str. I-3565).

in Uredbe (ES) št. 261/2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine potnikom⁴⁴ po izbiri tožeče stranke pristojno sodišče, v okraju katerega je kraj odhoda ali kraj prihoda letala.

V sodbi z dne 2. aprila 2009 v zadevi *Gambazzi* (C-394/07) je Sodišče presojalo pojem „sodna odločba“ v smislu določb o priznanju in izvršitvi iz Bruseljske konvencije ter o obsegu razloga za zavrnitev priznanja in izvršitve zaradi kršitve javnega reda države, v kateri se zahteva priznanje. Najprej je odločilo, da sta zamudna sodba in sklep „sodni odločbi“, če sta bili izdani v civilnem postopku, ki je načeloma oblikovan kontradiktorno. Člen 25 Bruseljske konvencije se namreč nanaša na vse sodne odločbe, ki jih izdajo sodišča v državah pogodbenicah, ne da bi razlikoval med njimi. Za uporabo navedene konvencije za te sodne odločbe zadostuje, da so bile ali bi lahko bile – preden se je zahtevalo njihovo priznanje ali njihova izvršitev – v državi izvora predmet kontradiktorne obravnave. Sodišče je pojasnilo, da dejstvo, da je sodišče odločilo, kot da se tožena stranka, ki je pred njim zakonito nastopila, ne bi spustila v postopek, ne zadostuje za izpodbijanje opredelitve za „sodno odločbo“. Nato je Sodišče odločilo, da sodišče države, v kateri se zahteva priznanje, glede na izjemo javnega reda lahko upošteva, da je sodišče države izvora odločilo o zahtevkih tožeče stranke, ne da bi zaslišalo toženo stranko, ki je zakonito nastopila pred njim, vendar je bila iz postopka izključena s sklepom, ker ni izpolnila obveznosti, ki so ji bile naložene z drugimi sklepi, izdanimi pred tem v okviru istega postopka. Izjema javnega reda se lahko uporabi, če se ugotovi, da je bil ukrep izključitve očitna in nesorazmerna kršitev pravice tožene stranke do izjave. Nadzor predložitvenega sodišča se mora nanašati ne le na okoliščine, v katerih sta bili izdani sodni odločbi, katerih priznanje se zahteva, ampak tudi na okoliščine, v katerih sta bila izdana sklepa o odredbi, in zlasti na preverjanje pravnih sredstev, ki so bila na voljo toženi stranki, in njene možnosti dati izjavo.

Sodišče je razlagalo tudi nekatere določbe Uredbe št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe št. 1347/2000⁴⁵. Najprej je treba navesti zadevo *Hadadi* (sodba z dne 16. julija 2009, C-168/08), v kateri je Sodišče presojalo merilo državljanstva zakoncev pri izbiri sodišča, pristojnega na področju razveze zakonske zveze. V obravnavani zadevi je šlo za zakonca, ki sta oba imela francosko in madžarsko državljanstvo, pri čemer je vsak v eni od obeh držav vložil tožbo za razvezo zakonske zveze. Sodišče je najprej ugotovilo, da Uredba št. 2201/2003 ne razlikuje med tem, ali ima oseba eno državljanstvo ali več. Zato določbe te uredbe, ki določa pristojnost sodišč države članice, katere državljan sta zakonca, ni mogoče razlagati različno glede na to, ali imata zakonca dvojno skupno državljanstvo ali pa imata le eno in isto državljanstvo. Kadar imata zakonca hkrati državljanstvo države članice, v kateri je sodišče, ki mu je bila predložena zadeva, in državljanstvo druge države članice, mora sodišče, ki mu je bila predložena zadeva, upoštevati, da imata zakonca tudi državljanstvo druge države članice in da bi lahko bila v skladu z navedeno uredbo pristojna sodišča te države. Sodišče je nato poudarilo, da pravila o pristojnosti na področju razveze zakonske zveze iz navedene uredbe temeljijo na več objektivnih alternativnih merilih in neobstoju hierarhije med pristojnostmi. Torej je dovoljen soobstoj več pristojnih sodišč, ne da bi bila med njimi hierarhija. Sodišče je na podlagi tega sklepalo, da kadar imata oba zakonca državljanstvi istih dveh držav članic, navedena uredba nasprotuje temu, da se pristojnost sodišč ene od držav članic izloči, ker tožeča stranka ne dokaže drugih naveznih okoliščin s to državo. Dalje je pojasnilo, da so sodišča držav članic, katerih državljan sta zakonca, pristojna na podlagi

⁴⁴ Uredba (ES) št. 261/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. februarja 2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov ter o razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 295/91 (UL L 46, str. 1).

⁴⁵ Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL L 338, str. 1).

te uredbe, pri čemer lahko zakonca izbereta sodišče države članice, pri katerem se bo obravnaval spor.

Nato je treba navesti zadevo A (sodba z dne 2. aprila 2009, C-523/07), v kateri je Sodišče prvič razlagalo pojem „običajno prebivališče“ otroka kot merilo za pristojnost sodišč glede roditeljske pravice. Ker se Uredba št. 2201/2003 ne sklicuje izrecno na pravo držav članic za opredelitev smisla in obsega pojma „običajno prebivališče“, je Sodišče presodilo, da gre za samostojen pojem. Ob upoštevanju okvira in cilja te uredbe običajno prebivališče ustreza kraju, ki pomeni neko integracijo otroka v družbeno in družinsko okolje. Med drugim je treba upoštevati dolžino, rednost, razmere bivanja in razloge za bivanje na ozemlju države članice ter razloge za preselitev družine v to državo članico, državljanstvo otroka, kraj in razmere šolanja, znanje jezikov ter družinske in socialne vezi otroka v tej državi. Sodišče je nato poudarilo, da je nacionalno sodišče pristojno za določitev običajnega prebivališča otroka ob upoštevanju vseh dejanskih okoliščin posameznega primera. Poleg tega je pojasnilo sistem nujnih ukrepov in ukrepov zavarovanja v smislu člena 20 Uredbe št. 2201/2003. O teh ukrepih lahko odloči nacionalno sodišče, če so nujni, sprejeti morajo biti glede oseb, ki so v zadevni državi članici, in biti morajo začasni. Izvajanje teh ukrepov, sprejetih za zavarovanje interesov otroka, in njihova zavezujočnost sta določena v skladu z nacionalnim pravom. Po izvedbi ukrepa zavarovanja nacionalno sodišče ni dolžno predati zadeve pristojnemu sodišču druge države članice. Če pa zaščita interesov otroka to zahteva, mora nacionalno sodišče, ki se je izreklo za nepristojno, o tem obvestiti pristojno sodišče druge države članice.

Vročanje notarskih listin, sprejetih zunaj sodnega postopka, je bilo predmet sodbe z dne 25. junija 2009 v zadevi *Roda Golf & Beach Resort* (C-14/08). Sodišče je v tej zadevi presodilo, da je pojem „zunajsodno pisanje“ v smislu člena 16 Uredbe (ES) št. 1348/2000 o vročanju sodnih in zunajsodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah⁴⁶ pojem prava Skupnosti. Namen Amsterdamske pogodbe ustvariti območje svobode, varnosti in pravice in prenos ureditve, ki dopušča sprejetje ukrepov, ki spadajo na področje pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah s čezmejnimi učinki, iz Pogodbe EU v Pogodbo ES namreč pričata o volji držav članic po utrditvi takih ukrepov v pravnem redu Skupnosti in s tem potrditvi načela, da jih je treba razlagati avtonomno. Sodišče je presodilo, da vročanje notarske listine zunaj sodnega postopka spada na področje uporabe Uredbe št. 1348/2000. Ker je namreč cilj sistema vročanja v Skupnosti pravilno delovanje notranjega trga, pravosodno sodelovanje iz člena 65 ES in Uredbe št. 1348/2000 ne more biti omejeno zgolj na sodne postopke. To sodelovanje se lahko začne tudi zunaj takega postopka, če ima čezmejne posledice in je potrebno za pravilno delovanje notranjega trga. Sodišče je pojasnilo, da ni nevarnosti, da bi to široko pojmovanje zunajsodnega pisanja pomenilo preveliko obremenitev sredstev nacionalnih sodišč, saj lahko države članice po eni strani za organe za pošiljanje in organe za sprejem zaradi vročanja imenujejo organe, ki niso sodišča, po drugi strani pa lahko predvidijo možnost, da vročitev osebam, ki prebivajo v drugi državi članici, opravijo neposredno po pošti.

Policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah

V zadevi *Wolzenburg* (sodba z dne 6. oktobra 2009, C-123/08) je bilo Sodišču predloženo vprašanje o združljivosti nacionalne zakonodaje, ki določa različno obravnavanje lastnih državljanov in državljanov drugih držav članic glede zavrnitve izvršitve evropskega naloga za prijetje, s pravom Unije. Nasprotno od tega, kar je predvideno za nizozemske državljane, namreč nizozemska

⁴⁶ Uredba Sveta (ES) št. 1348/2000 z dne 29. maja 2000 (UL L 160, str. 37).

zakonodaja, s katero se izvaja Okvirni sklep 2002/584/PNZ o evropskem nalogu za prijetje⁴⁷, določa izjemo od te izvršitve za državljane drugih držav le, če so ti pet let neprekinjeno zakonito prebivali na Nizozemskem in imajo dovoljenje za stalno prebivanje. Sodišče je najprej ugotovilo, da se uporabi člen 12, prvi odstavek, ES, saj države članice pri izvajanju okvirnega sklepa, sprejetega na podlagi Pogodbe EU, ne smejo kršiti prava Skupnosti, zlasti določb Pogodbe ES o svoboščini, priznani vsem državljanom Unije, da se prosto gibljejo in prebivajo na ozemlju držav članic. Sodišče je nato navedlo, da je treba člen 4, točka 6, tega okvirnega sklepa razlagati tako, da kadar gre za državljana Unije, država članica izvršitve naloga ne sme poleg pogoja glede trajanja prebivanja določiti dodatne upravne zahteve za uporabo razloga za neizvršitev navedenega naloga kot te, da ima oseba dovoljenje za stalno prebivanje. Nazadnje je Sodišče presodilo, da načelo prepovedi diskriminacije iz člena 12 ES ne nasprotuje zakonodaji izvršitvene države članice, na podlagi katere pristojni pravosodni organ te države zavrne izvršitev evropskega naloga za prijetje, izdanega zoper enega od njenih državljanov zaradi izvršitve zaporne kazni, medtem ko je taka zavrnitev, če gre za državljana druge države članice, ki ima pravico do prebivanja kot državljan Unije, odvisna od pogoja, da je ta pet let neprekinjeno zakonito prebival na ozemlju navedene izvršitvene države članice. Sodišče je to rešitev upravičilo z navedbo, da je njen namen zagotoviti, da je državljan druge države članice dovolj vključen v izvršitveno državo članico, in da ne presega okvirov, ki so potrebni za doseg tega cilja.

⁴⁷ Okvirni sklep Sveta z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami (2002/584/PNZ) (UL L 190, str. 1).